

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Bakalářská práce

**ZUZANA NAVAROVÁ- ZPĚVAČKA, SKLADATELKA A
TEXTAŘKA**

Šárka Bičanová

Vedoucí práce: Mgr. Kuhn Tomáš, Ph. D.

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím
uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 2013.

.....

Ráda bych poděkovala Mgr. Tomáši Kuhnovi, Ph. D. za odborné vedení práce, podněty a připomínky.

Obsah

1 Úvod	1
2 Život	2-4
3 Tvorba	5-13
3.1 Vlastní tvorba	5-12
3.2 Filmová tvorba.....	12-13
4 Působení ve skupinách	14-24
4.1 Nerez.....	14-23
4.2 Iván Gutiérrez & Tres	23
4.3 Koa.....	23-24
5 Osobnosti, se kterými Zuzana Navarová spolupracovala	25-32
5.1 Vít Sázavský.....	25-26
5.2 Zdeněk Vřešťál.....	26
5.3 Radůza.....	27-28
5.4 Věra Bílá a Kale	28-29
5.5 Iván Gutiérrez.....	30
5.6 Marie Rottrová.....	29-30
5.7 Karel Plíhal.....	30-31
5.8 Josef Kainar	31
5.9 Michaela Pavlátová.....	31-32
6 Skladby a vlivy na její tvorbu	33-35
6.1 Vlivy lidové hudby.....	33
6.2 Vlivy latinsko-americké hudby.....	34-35
7 O knize Andělská počta	36-37
8 Pohled hudebních osobností na Zuzanu Navarovou	38
9 Závěr	39
Použitá literatura	40-41
Resumé	
Seznam příloh	

1 Úvod

Zuzana Navarová je bezesporu velkou pěveckou osobností české folkové hudební scény 20. století. Za svého působení ve skupině Nerez, Tres i Koa dokázala spojit nespojitelné prvky samby, bossa novy, romské hudby nebo českého folku. Díky svému hudebnímu temperamentu dokázala z mnoha písní udělat hity tehdejší doby. Mimo své autorské písňové tvorby se věnovala také spolupráci s filmovou animátorkou Michaelou Pavlátovou, či psaní hudby pro divadelní hry.

Během svého života prošla velkými hudebními obdobími. Kromě lidových písní to byla právě její autorská tvorba, která jí v očích fanoušků pasovala na královnu folku české scény 20. století. Celých 13 let strávila ve skupině Nerez, kterou založila spolu s Vitem Sázavským a Zdeňkem Vřešťálem. Po mnoha velkých úspěších například na festivalu Porta v Plzni v letech 1982 a 1983, skupina v roce 1994 rozhodla o ukončení činnosti. Zuzana Navarová se poté vydala na svou sólovou dráhu, kterou začala realizovat po boku Ivána Gutiérreze. Právě s tímto španělským zpěvákem vytvořila uskupení Tres, ze kterého se pak vyvinula skupina KOA.

Za doby působení se skupinou KOA se dokázala Zuzana Navarová d. T. autorsky naprosto otevřít. Svými texty však neoslovovala široké spektrum posluchačů, a tak i přes své nesporné pěvecké a textařské kvality upadla takřka do zapomnění. Vystupování se skupinou KOA se odehrávalo v posledních letech jen pro malou skupinu fanoušků. Do širšího povědomí se opět dostala až díky nazpívání titulní stejnojmenné písně k pohádce Čert ví proč v roce 2003. Své znovunabyté slávy si však dlouho neužila. 4. prosince roku 2004 podlehl náhle zákeřné nemoci.

2 Život

Zuzana Navarová de Tejada se narodila 18. června 1959 v Hradci Králové a umírá 7. prosince 2004 v Praze. Vystudovala španělštinu a češtinu na FF v Praze. Pro lidi je však především nezapomenutelnou zpěvačkou, textařkou, skladatelkou a producentkou v jedné osobě.

Hudebního vzdělání se jí dostalo na Lidové škole umění v Hradci Králové. Nadchla se pro hru na kytaru, která jí později pomáhala při tvorbě textů. Od 17 let, tedy od roku 1976 do roku 1978, zpívala se skupinou Výlety. S touto skupinou se jako mladá zúčastnila finále Porty v roce 1978. Ve svých 17 letech také vystoupila v televizní pěvecké soutěži nazvané „Havana volá“.

Oporou v muzikantství jí byl otec Radovan Navar, který dlouhá léta působil jako hudební redaktor v královéhradeckém rozhlasovém studiu Jednota. V tomto studiu vznikly první nahrávky skupiny Nerez, se kterou Zuzana odstartovala svou pěveckou a textařskou kariéru. Náplní jeho práce bylo především mapovat hudební scénu v okolí Hradce Králové. Sám byl aktivním hudebníkem.

Za studií na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde studovala učitelský obor španělština a čeština, se setkala s duem Vít Sázavský&Zdeněk Vřešťál. Po úspěšném absolvování tohoto studia nastoupila krátce na jazykovou školu jako učitelka, kde vyučovala španělštinu. Setkání v roce 1980 jim bylo osudné a koncem tohoto roku založili skupinu Nerez. Koncem 80. let souběžně s vystupováním se skupinou Nerez ještě studovala na konzervatoři obor Populární zpěv. Už na počátku své kariéry v Nerezu byla kladně oceňována za své pěvecké výkony, jak u kritiků hudební scény, tak i u posluchačů. V říjnu 1982 odjíždí na stáž na Kubu do Havany, kde strávila půl roku. Po dlouhém rozmýšlení o prodloužení pobytu se však v dubnu roku 1983 vrátila podle plánů do Čech.

Od roku 1985 se začala věnovat hudbě profesionálně. Její hudební obzor se rozšiřoval a od roku 1989 do roku 1999 začala psát hudbu i k divadelním představením. Byla to hudba k představením *Anděl se vrací do Babylonu* pro Východočeské divadlo v roce 1989, *Sevillský svůdce aneb Kamenný host* pro Národní divadlo v Praze v roce 1991, *Vytetovaná růže* pro Divadlo v Řeznické v roce 1998 a *Láska dona Perlimplina* pro Divadlo

v Karlových Varech v roce 1999. Spolu s Vitem Sázavským v letech 1989 až 1991 napsala hudbu k animovaným filmům Michaely Pavlátové (*Křížovka* a *Řeči, řeči, řeči*).

Díky koncertní šňůře od tehdejšího výboru Svazu socialistické mládeže navštívila znovu Kubu, kde vystupovali spolu s Peterem Nagym, dívčí rockovou skupinou Panika a Ivetou Bartošovou. Na této československé hudební výpravě strávila čas od poloviny září do začátku října roku 1988. Za dva týdny navštívili Quantanamo, Santiago de Cuba a Havanu, kde se konal galakonzert na baseballovém stadionu, kam přišlo 30 000 lidí. Za spolupráce se skupinou Nerez v roce 1989 vystoupili v Praze v rámci koncertu pro Arménii ve sportovní hale Parku kultury a oddechu Julia Fučíka.

Zuzana Navarová se spolu s Vitem Sázavským mihla mimo jiné také v reklamě na zubní pastu Perlička.

Její snaha vyrovnat se zvýšenou popularitou vedla k větší oblibě alkoholu jako jistému druhu ventilace problémů. Na veřejnost její problémy s alkoholem nikdy nevyšly a ani z jejích úst nebyly nikdy přímo přiznány. Potíže s alkoholem měla od poloviny let 80. let až do roku 1990/1991, kdy se začala věnovat sólové pěvecké dráze. Český hudební fond jí udělil roku 1991 titul libretistka roku 1990. Celý rok 1991 se nesl ve znamení příprav na nahrávání první sólové desky *Caribe*, na které znějí písně jejích oblíbených španělských zpěváků. Toto CD spatřilo světlo světa počátkem roku 1992. K prvnímu sólovému albu patřilo nepravidelné koncertování se seskupením Caribe Jazz Quintet. Všechny pokusy o stmelení Nerezu ztroskotaly a každý ze skupiny si šel víceméně svou cestou, i když nepravidelně koncertovali a vydali další desky (*Stará láska Nerez a vy* a *Nerez v Betlémě*). Poté se vzájemně dohodli na rozpadu skupiny. V roce 1993 byla Zuzana Navarová d. T. hudební kritikou navržena na cenu České Grammy v kategorii zpěvačka. Jako velké rozloučení si všichni členové Nerezu navzájem darovali galakonzert v Lucerně, kde vystoupili společně s Věrou Bílou, Davidem Kollerem a Ilonou Czákovou.

Při tvorbě desky *Nerez v Betlémě* se Zuzana Navarová poprvé setkává s písničkářkou Radúzou¹, které později produkovala její první dvě desky a inspirovala jí k tvorbě vlastních textů. Od konce roku 1994 spolupracovala také s Ivánem Gutiérrezem² na jeho sólové

¹ Radůza- zpěvačka, multiinstrumentalistka a autorka hudby a textů. Více viz kapitola 5.1

Radůza

² Iván Gutiérrez- zpěvák , překladatel a učitel filosofie. Více viz kapitola 5.3 Iván

Gutiérrez

desce. Později s ním pracovala na vlastní desce, která bohužel nikdy nebyla vydána. Objevila a na veřejnosti prosadila dnes známou romskou zpěvačku Věru Bílou³, které spolu s Vítem Sázavským produkovala první CD *Rom-Pop* v roce 1995.

V roce 1992 založila Zuzana Navarová Nadaci Život umělce, kde působila jako prezidentka až do své smrti. Ve spolupráci s Pražskou konzervatoří tato nadace oceňuje nadané studenty posledního ročníku hudebně-dramatického oboru.

Větší časový úsek 90. let strávila na Kubě, kde se seznámila se svým manželem Luísem de Tejada. Po několikaleté odluce se vrátila do Čech, kde v roce 1999 vydala druhé album ve spolupráci s Ivánem Gutiérrzem a jejich skupinou Koa *Skleněná vrba*. Toto komornější hudební uskupení ve složení Iván Gutiérrrez, Zuzana Navarová, Mário Biháry, Camillo Caller a František Raba fungovalo až do jejího úmrtí. Za koncertní *Zelené album* byla v roce 1999 Navarová oceněná cenou Zlatá ponorka. Cena, která je udělována každý rok společenstvím nezávislých novinářů nazvané Periskop. V roce 2001 byla Akademií populární hudby oceněna Andělem v kategorii folk. V témže roce se skupinou vydává v pořadí třetí desku s názvem *Barvy všechny*. Významný časopis Folk&Country jí v roce 2003 udělil výroční cenu Zlatý klíč. Poslední vydané album před její smrtí bylo CD *Šantiděvi* obsahující píseň *Marie*, se kterou se prosadili v komerčních rádiích. Toto album je zvláštní tím, že texty písní jsou zpívány v šesti jazycích. A to česky, romsky, slovensky, rusky, jidiš a kečuánsky. Na posledních albech se podepisovala celým jménem a to Zuzana Navarová d. T. (de Tejada).

Kromě vystupování se svou novou kapelou Koa, nazpívala několik písní Josefa Kainara na albu *Nebe počká* od Karla Plíhala v roce 2004. Za úspěchy prodeje desky *Barvy všechny* převzala v roce 2004 před svou smrtí zlatou desku od vydavatelství Indies Records. V té době ale netušila, že jí zbývá jen pár posledních měsíců života. Dne 7. prosince podlehla rakovině spojené s cirhózou jater.

Za svůj celoživotní přínos české hudební scéně byla v roce 2005 uvedena im memoriam do síně slávy při vyhlašování cen Akademie populární hudby za rok 2004.

³ Věra Bílá- česká zpěvačka a hudebnice romského původu. Více viz kapitola 5.2 Věra Bílá a Kale

3 Tvorba

3.1 Vlastní tvorba

Zuzana Navarová d. T. byla pěvecky činná již od 17 let, kdy zpívala se skupinou Výlety. Ještě před svým odchodem z této skupiny měla možnost společně vystoupit na Portě v roce 1978.

Její autorská práce má však kořeny až o pár let později. A to od konce 80 let, kdy společně s duem Vřešťál&Sázavský založili skupinu Nerez. Její oficiálním nejmladším autorským počinem je píseň s názvem *Za poledne*, která se objevila celkem na devíti deskách. Poprvé byla zveřejněna na desce *Dostavník* (SP) s pořadovým číslem 21. Spolu s písní *Tisíc dnů mezi námi* to jsou první nahrané a vydané písně skupiny Nerez. Sampler *Dostavník 21* vyšel v roce 1984 a o rok dříve můžeme dnes dohledat záznam z Porty roku 1983, které se Nerez také zúčastnil. Na této desce najdeme záznam živých nahrávek Československého rozhlasu z národního finále Porty 1983, vydaný společností Supraphon na LP desce. Jde o jeden ze samplerů, které vycházely v letech 1980 až 1990. Zajímavost této desky je fakt, že píseň *Tisíc dnů mezi námi* není živým záznamem z Porty, nýbrž studiovou nahrávkou z již zmíněné desky *Dostavník 21* z roku 1994. Ke všemu je nahrávka upravená tak, že je z ní vystřížena jedna sloka a refrén. Byť to informace na desce nezmiňují.

Ačkoli první studiové nahrávky vznikaly už v letech 1982, první deska Nerezu vyšlo až v roce 1986, a to po společném projektu, na kterém spolupracovali se Slávkem Janouškem a Karlem Plíhalem. Živý záznam, který byl původně jen písní již zmíněného Slávka Janouška, dal nakonec jméno celé desce *Imaginární hospoda*. Kromě této písně se na desce objevila píseň *Myš* od Karla Plíhala a píseň *Budem spolu žít* od skupiny Nerez, kterou složil Zdeněk Vřešťál. Po vydání desky *Imaginární hospoda* přišlo konečně po pěti letech od založení skupiny i první studiové album Nerezu. První album vznikalo od roku 1982 ve studiu Jednota v Hradci Králové a poslední nahrávka byla pořízena až v Praze ve studiu ZK Motorlet v únoru 1986, těsně před vydáním desky s názvem *Masopust*. Na této desce z celkového počtu 11 písní bylo 5 autorských písní Zuzany Navarové. Písně *Pozdě na večeri*, *Písmenka a Kočky*, se kterou sklízela úspěchy až do své smrti. Na dvou skladbách je podepsaný pod melodií i Vít Sázavský. Byly to písně *Samba v dešti* a *Masopust*.

Druhé studiové album Nerezu *Na vařený nudli* vyšlo v roce 1988. Nahráno bylo ve studiu KOKPIT v Praze od října do listopadu roku 1987. Obsahuje celkem 9 písní, z čehož dvě jsou instrumentální verze písně nazvané *Střemhlav*. Kromě Víta Sázavského, Zdeňka Vřešťála, Zuzany Navarové, Vladimíra Výtiska a Václava Bratrycha zde hraje i skupina Laura a její tygři (v obsazení: Karel Šůcha, Petr Svatoch, Jiří Ryvala, Bohumil Vytásek, Roman Pašek, Martina Fialová, Martin Vyškovský a Martin Pošta) a dechové kvinteto (v obsazení: Jana Brejchová, Liběna Séguardtová, Zbyněk Cícha, Ivo Sládek, Ondřej Roskovec, David Noll a Miroslav Kejmar). Zde byly zařazeny její tři autorské písně - *Naboso*, *Načerno* a píseň *O samotě*. Opomenout nesmím ani na dvě spoluautorské písně. Píseň *Na vařený nudli*, ke které vytvořila text a hudbu tvořil Vít Sázavský a píseň druhou *Naruby*. Tu otextovala opět Navarová a doplnil ji Zdeněk Vřešťál. Obal na této desky vytvořil Michal Cihlář.

Třetí album Nerezu nestihlo vyjít podle původního plánu skupiny, a tak bylo vydáno až v roce 1990, kdy po listopadu 1989 už byly písně z tohoto alba nepochopeny. Všech 10 písní bylo nahráno v roce 1990 od 8. ledna do 5. února pod vydavatelstvím Panton. Přesto, že ve výčtu alb toto není zdaleka to konečné, je album *Ke zdi* poslední studiový počín skupiny Nerez. Zdeněk Vřešťál se o tomto albu vyjadřuje: „Už zde je patrné, že se naše cesty pomalu ale jistě rozcházejí“⁴, čehož byl důkazem pozdější rozpad skupiny. Zajímavostí alba *Ke zdi* je fakt, že producent a člen kapely Vít Sázavský se na albu neobjevuje ani jako autor, ani jako spoluautor u žádné skladby. Nerez se pokusil i přes neúspěch nahrát i anglickou verzi tohoto alba. Tu však na radu odborníka nikdy nepublikovali. Jako hosté se zde objevili Tomáš Brožek, František Havlíček, Aleš Charvát, Martin Kučaj, Pavel Plánka a Jiří Zelenka. Na tomto albu má převahu písňová tvorba Zuzany Navarové. Obsahuje celkem 6 písní, a to *Ke zdi*, *Na zdraví*, *Johanka z parku*, *Ochůn*, *Hele* a *Hrr na ně*.

V roce 1993 se příznivci Nerezu dočkali prvního koncertního alba s názvem *Co se nevešlo*. Celkem obsahuje 12 písní nahraných v letech 1986 až 1991. Nalezneme zde dvě autorské písně Zuzany Navarové a dvě skladby, na kterých se podílela textově. Byly to písně *Za poledne*, nahráno v Liberci 21. března 1991 a *Somrkálka Blues*, nahráno v Nitře

⁴ „VŘEŠŤÁL, Zdeněk. *Ne, Nerez nerezne*. 1. vyd. Praha: Galén, c2009, s. 113.

Olivovníky. ISBN 978-80-7262-611-3.

30. srpna 1987. Dále píseň *Kytička*, na které spolupracovala s Vitem Sázavským. Nahrávka byla pořízena v Táboře 11. března 1987. Druhá píseň je od dvou autorů Sebastian Krajevski a Agniesky Osiecko, kterou Zuzana Navarová přeložila do češtiny pod názvem *Rozpravy*. Ta byla natočena v Novém Bydžově 6. února 1986. Toto album si skupina vydala sama pod značkou *Nerez a Vy* v množství 1800 kusů pouze na kazetě, které sami rozesílali zájemcům. Na toto album po 10 letech navázalo CD *Co se nevešlo (pozdní sběr)*. Kromě Zuzany Navarové, Zdeňka Vřešťála, Víta Sázavského a Vladimíra Výtiska zde hraje také Pavel Plánka. Obal na toto album vytvořil opět Michal Cihláš.

V témže roce bylo vydáno společností Monitor album nazvané *Vivat Vita 93'*. Rok 1993 byl pro Navarovou úspěšný. Kromě alba *Vivat Vita 93'*⁵ a alba *Morytáty a balady* to bylo především album *Nerez v Betlémě*. To bylo v témže roce natočeno jako hudební pořad vánočních koled České televize (ČT 1) nazvané *Nerez v Betlémě*. Tento pořad vznikl ve spolupráci České televize, tvůrčí skupiny Radima Smetany spolu s firmou MONITOR a s agenturou SARGAS. Na tomto albu ale i v tomto stejnojmenném dokumentu najdeme 20 nazpívaných a upravených koled v podání Navarové, Sázavského a Vřešťála. Mimo nich se v hudebním pořadu *Nerez v Betlémě* objevují dále Renata Fučíková, Iván Gutiérrez, Miroslav Kejmar, Jiří Kleňha, Jiří Kotouč, Radůza, Jakub Waldmann a Ivana Žižková.

O dva roky později tedy v roce 1995 vyšla *Nerez antologie* obsahující alba *Masopust*, *Na vařený nudli* i album *Ke zdi*. Jako bonus byly přidány tři písně, z nichž píseň *Za poledne* byla její autorskou. K další bonusové písni *Stojánky na svíčky* napsala text a třetí v řadě byla píseň *Světýlka*.

V roce 1995 též vyšlo první album pojmenované po skupině *Tres*. Skupina *Tres* vznikla především díky Zuzanině potřebě věnovat se karibským rytmům. Toto CD už všechny utvrdilo o definitivním konci skupiny *Nerez* ve složení Navarová, Vřešťál a Sázavský. Album *Tres* ve svém trojčlenném obsazení spolu s Ivánem Gutiérrezem a Karlem Cábou má 11 písní, které jsou původně Gutiérreze. Zuzana Navarová se na této desce autorsky nijak nepodílí. Ve všech písních však spolu s Ivánem Gutiérrezem zpívá. Společně nahráli ještě jednu desku s písněmi Navarové, která bohužel nikdy nevyšla.

⁵ Více viz kapitola 4.1 *Nerez*, str. 21

Kolem těchto dvou, Gutiérreze a Navarové se později vytvořilo uskupení, ze kterého vznikla skupina KOA.

V roce 1995 se Zuzana Navarová objevila v krátkém dokumentu České televize *Kdo je kdo – Zuzana Navarová*. Dokument toho mnoho neodhaluje, avšak ukazuje osobnost Zuzany Navarové, jako obyčejnou ženu. Zmiňuje se, že se původně chtěla stát instrumentalistkou a nikdy netoužila po tom, stát se zpěvačkou. V krátkosti se zmiňuje o svém studiu, zahraniční stáži a pak už jen okrajově o některých tehdejších aktivitách.

Další projekt, do kterého se Navarová zúčastnila, najdeme až v roce 1999 na sampleru *Sloni v porcelánu I.* s podtitulem písničkáři dětem, na kterém najdeme její píseň *Valčík*. Tento sampler vytvořil Jiří Sedláček a celé album bylo v produkci Zdeňka Vřešťála a Víta Sázavského. Grafiky alba se ujal Michal Cihlár a vyšlo u společnosti Monitor-Emi. Kromě Navarové se na albu objevili bratři Ebenové, Jaromír Nohavica, Hradišťan, Radůza, Jiří Schmitzer, Jiří Dědeček a jiní.

V únoru až březnu 1999 Zuzana Navarová d. T. nahrála spolu s Ivánem Gutiérrezem a novou skupinou KOA album *Skleněná vrba*. Toto album bylo oceněno cenou hudebních publicistů **Žlutá ponorka**. Obsahuje celkem 12 písní, z čehož 6 písní je autorsky Zuzany Navarové. Jsou to písně *Lajla tóv (Dobrou noc)*, *Andělská*, *Nechod' nikam*, *Námořnická (text)*, *Bolero* a *Bossa ma s fousama*. Album se natáčelo ve studiích SONO a producenty alba byli Zuzana Navarová d. T. a Iván Gutiérrez.

O rok později, tedy na počátku nového tisíciletí v říjnu vychází další CD Navarové d. T. a Gutiérreze & KOA s názvem *Zelené album*. Toto album je tvořeno živými nahrávkami z koncertů 26. března v brněnském HaDivadle a 14. dubna v pražské Malostranské besedě. Obsahuje celkem 16 písní. 8 autorských od Zuzany Navarové d. T., kterými jsou *Bossa ma s fousama*, *Andělská*, *Námořnická (text)*, *Nechod' nikam*, *Lišaji*, *Lajla tóv*, *Bolero* a *Valčík*.

V roce 2001 vyšla dvě alba skupiny Nerez. Bylo to album *Nerez: Co se nevešlo (pozdní sběr)* a album *Nerez: Nej nej nej*. CD *Nerez: Co se nevešlo (Pozdní sběr)* bylo vydáno po mnoha letech ukončení činnosti skupiny. Na tomto CD najdeme rarity v podobě zajímavých koncertních nahrávek. Některé písně byly vydány na albu *Nerez: Co se nevešlo* v roce 1991. První dvě písně nepocházejí z koncertů Nerezu, ale jde o nahrávky pořízené ještě před vznikem skupiny Nerez, jako například u písně *Červený kámen* Zuzany Navarové nahraný v královehradeckém studiu Československého rozhlasu Jednota v roce

1979. Ještě z doby, kdy zpívala s kapelou Výlety. Druhou raritní písní je *Coca-Cola* od dua Vřešťál & Sázavský. Na albu dále najdeme písně Navarové, jako jsou například *Malování* (pořízené v Praze v klubu chemiků 9. prosince 1980), *Asi se ti...* (nahráno v Praze v klubu Na rokožce 9. dubna 1981), *Rozpravy* (nahráno v Novém Bydžově 6. února 1986), *Kytička* (text; nahráno v Táboře 11. března 1987), *Somrkálka- Blues* (nahráno v Kysuckém Novém Městě 14. prosince 1987), *Za poledne* (nahráno v Košicích 15. května 1989) a píseň *Načerno* (nahrána v Brně v KD Rubín 17. května 1990). Kromě Navarové, Vřešťála a Sázavské na tomto CD spolupracovali- Vladimír Vytiska, Václav Bratrych, Andrej Kolář, Miroslav Klus a Pavel Plánka. Obal vytvořil Michal Cihlář. K vydání tohoto alba bylo uspořádáno několik koncertů, kde spolu 5 písní zazpívali Navarová, Sázavský a Vřešťál dohromady. Jinak zde každý vystupoval každý se svou skupinou. Navarová se skupinou KOA. Vřešťál a Sázavský s Neřež.

Druhé zmiňované album *Nerez: Nej nej nej* obsahuje 21 písní z čehož je 13 písní Zuzany Navarové. Jsou to písně: *Na vařený nudli, Ke zdi, Pozdě na večeři, Naboso, Na zdraví, Načerno, Naruby, Samba v dešti, Hrr na ně, Kytička, Masopust, Kočky* a píseň *Za poledne*.

V roce 2001 vyšlo album Marie Rottrové *Podívej*, kde najdeme dvě písně napsané od Zuzany Navarové. Jsou to písně: *Podívej se do mě* a *Nespi a vstaň*.

V letech 2000 a 2001 spolupracuje mimo jiné na prvním řadovém albu zpěvačky Radůzy *Andělové z nebes*. Nahráno bylo u společnosti Indies Records. 4 z 16 písní na CD složila Radůza společně se Zuzanou Navarovou, která zpívá jednu píseň sólo (*Stojí kámen, stojí*) a druhou zpívají společně (*Cestou do Jenkovic*).

Po odchodu Ivána Gutiérreze do ciziny Zuzana Navarová pokračovala ve spolupráci se skupinou KOA, se kterou v roce 2001 vydává v pořadí třetí album *Barvy všechny* (první bez Gutiérreze). Všech 14 písní bylo nahráno v září a říjnu 2001 ve studiu Largo v Praze. Producentem desky byla Navarová d. T., která nechala desku vydat u společnosti Indies Records. 11 písní z CD je Zuzany Navarové. Mezi ně patří i známá píseň *Mami, já vodu nechci*; či *Taši delé*. Další písně: *V buši, Gautana, Piráti, Rosa, Dnes nefouká vítr, miláčku, Pro labutě, Indiánská, Lišaji* a *A Deus*.

Posledním autorským albem Zuzany Navarové a skupiny KOA je *Jako Šantidévi* z roku 2003. Autorsky se na tomto CD podílel i Mário Bihári, který byl multiinstrumentalistou skupiny KOA. Zajímavost posledního alba Navarové je zejména jeho název. Je slovní hříčkou a znamená „zpívej jako bohyně Míru“. Jedná se o překlad z hindštiny. Všechny 17 písní bylo nahráno ve studio Largo v Praze a vydáno u společnosti Indies Records. Producentem desky byla opět Zuzana Navarová d. T. Deseti písním byla autorkou Navarová d. T.: *Marie, Pokojný a jasný, Do nebes, Cesta dom', Svátek má Žofie, Klobouk, Orlice, Koleda, Vřelé díky z pupku, Zatím hodně pus* a *Bohyně Míru*. Celá skupina pak mají společnou píseň *Vrabčák a Čaroděj*.

Od tohoto alba stihla Zuzana Navarová nazpívat 5 písní na CD Karla Plíhala *Nebe počká* (zhudebněné Kainarovi básně). Jsou to písně: *Sedám na domovních schodech, Harfy v nebi, Deštivý den, Švadlenka* a *Černá kára*. Tyto písně jsou zároveň její poslední studiové nahrávky.

Na albu KOA, které vyšlo v roce 2006, se objevily 3 písně natočené jako jedny z posledních studiových nahrávek Navarové před jejím náhlým úmrtím.

Po smrti Zuzany Navarové d. T. vyšlo ještě 8 CD, na kterých se objevily její písně. Byly to alba *Zuzana Navarová d. T.: Smutkům na kabát*, na kterém je 9 autorských písní od Navarové z celkem 20 písní (*Somrkálka- Blues, Kočky, Kytička, Za poledne, Načerno, Přivázali koně, Samba v dešti, Pozdě na večeri* a *Naruby*).

V roce 2006 vyšlo poslední album KOA stejnojmenné skupiny, kde se objevili i 3 písně Zuzany Navarové. Byly to jedny z posledních písní, které nahrála ve studiu (*Gatě, Zelí a prejt* a píseň *Jestřábovi*).

V témže roce vychází CD Zdeňka Vřešťála: *Do posledního dechu* u společnosti EMI. Na tomto albu jsou dvě písně, které společně napsali se Zuzanou Navarovou. Jsou to písně *Naruby* a *Kytička*.

V březnu 2007 vyšel komplet 2 CD a DVD spolu s elektronickým zpěvníkem všech písní Nerezu. Na dvou CD se nachází jejich první tři alba *Masopust, Na vařený nudli* a *Ke zdi* spolu s 10 bonusovými písněmi s archivu společností Panton a Monitor. Na prvním CD je 22 písní a na druhém dalších 20 v remasterované podobě. Na DVD se nachází 15

studiových a koncertních záznamů z let 1986 až 1989. N tomto speciálním kompletu skupiny Nerez jsou i kuriózní videa z let 1983 až 1984. Nechybí ani rozsáhlá fotogalerie skupiny.

Na konci května 2008 vyšlo v režii Víta Sázavského CD *Nerez: 1982- Neřež 2007*. Tímto albem mapuje 25 let hudební práce Víta Sázavského, od raných písní pro skupinu Nerez, až po své působení ve skupině Neřež. V písních *Za poledne*, *Masopust* a *Na zdraví* můžeme zaslechnout i Zuzanu Navarovou.

V roce 2008 vychází CD věnované jen Zuzaně Navarové d. T. Je nazváno *Modlitba pro Zuzanu Navarovou*. Album bylo vydáno u společnosti MULTISONIC. Obsahuje celkem 14 písní (*Prolog*, *Stíny*, *Monolog*, *Dialog*, *Ludus minor pro klarinet a violoncello*, *Modlitba*, *Modlitba pro klarinet a smyčcové kvarteto op. 189*, *Meditace*, *Modlitba pro Zuzanu Navarovou pro hlas a nástroj*, *Andělská-* zpěv Zuzana Navarová d. T., *Epilog*, *Padací most*, *Rozjímání* a *Jízda Králů II.*) a jednu zpívá sama Navarová. Na albu spolupracovali Jiří Hlaváček (klarinet), Petr Nouzovský (violoncello), Zuzana Navarová a KOA (zpěv), Stamicovo kvarteto, Barock Jazz Quintet a Alfred Strejček (umělecký přednes).

V listopadu 2008 vyšla i druhá deska, od smrti Zuzany Navarové d. T., skupiny KOA nazvaná *Dobře nám*. Obsahuje celkem 17 písní, z toho dvě písně jsou poslední písničky Navarové a jsou nazpívány členy skupiny KOA.

Jako nejlepší způsob uctění památky Zuzany Navarové zvolili zbývající členové skupiny Nerez koncert nazvaný *Pocta Zuzaně Navarové*. K nedožitým 50. narozeninám této zpěvačky byly uskutečněny 4 koncerty (v červnu 2009), kde Zdeněk Vřešťál a Vít Sázavský se svými hosty hráli písně skupiny Nerez. A právě tak vzniklo i stejnojmenné CD s živým záznamem všech písní z koncertů. Obsahuje celkem 14 písní, kde se vystřídaly kupříkladu zpěvačky Klára Výtisková, Marie Rottrová, dále také Vlasta Rádl či Jan Smigmator a Trio Josefa Vejvody.

V roce 2011 v produkci Zdeňka Vřešťála a Víta Sázavského vyšlo ještě jedno album Zuzany Navarové d. T. nazvané *Dávný příběh*. Jsou to dávno zapomenuté písně Navarové z nahrávacího studia Jednota Československého rozhlasu v Hradci Králové v letech 1977 až 1985. Za doby, kdy v tomto studiu působil její otec jako hudební režisér. Obsahuje 12

různorodých písní za dob jejího středoškolského studia. Už v takto mladém věku se na těchto znovuobjevených nahrávkách ukazuje jako skvělá zpěvačka a kytaristka. Kromě lidových písní jsou tu její textové prvotiny, ruské a moravské písně. Na jedinečném CD *Dávný příběh* najdeme písně: *Dávný příběh*, *Malování*, *Svatební*, *Černý havran*, *Pod oknami roste bejlí*, *O čem přemýšlí voják*, *Koulelo se, koulelo*; *Negríto*, *Přivázali koně*, *Svítání* a *Červený kamínek*. Komplet zapomenutých písní, ukazují na fakt, jak výjimečnou hudební osobností Zuzana Navarová d. T. byla.

3.2 Filmová tvorba

Zuzana Navarová d. T. pracovala na dvou animovaných filmech Michaely Pavlátové⁶ a spolupracovala na pohádce *Čert ví proč* od režiséra Romana Vávry, pro kterou nazpívala titulní stejnojmennou píseň.

Na pětiminutovém animovaném filmu *Křížovka* z roku 1989 (studio Bratři v triku, filmové laboratoře Barrandov, závod Praha) spolupracovala spolu s Vítem Sázavským. K vytvoření hudebního podkladu byl od Michaely Pavlátové vyzván jen Vítek Sázavský. Ten však ke spolupráci přizval i Zuzanu Navarovou, a díky tomu nakonec dostal tento krátký animovaný film své kouzlo. Zajímavostí tohoto filmu je i fakt, že ani Sázavský ani Navarová nijak své nápady na hudební podklad s režisérkou Michaelou Pavlátovou nekonzultovali. Ta při natáčení hudby nebyla přítomna ani ve studiu. Téměř vokální hudba k tomuto filmu nejdříve Michaelu Pavlátovou nijak nenadchla, dnes je ovšem dle jejích slov za toto hudební aranžmá vděčná.

Druhý film, na kterém spolupracovala, se jmenuje *Řeči, řeči, řeči* z roku 1991 (studio Bratři v triku, filmové laboratoře Barrandov, závod Praha). Na něm taktéž spolupracovala spolu s Vítkem Sázavským. V rámci příprav hudebního podkladu oproti předešlému filmu probíhalo mnoho debat, jak má vše vypadat. Do detailů se promýšleli jednotlivé „bublíny“ a jejich zvuková barevnost. Michaela Pavlátová byla přítomna i natáčení ve studiu. Jak

⁶ Michaela Pavlátová- režisérka animovaných filmů. Více viz kapitola 5.7 Michaela Pavlátová

sama Michaela Pavlátová říká: „Je trochu těžké oddělit v mých vzpomínkách práci Zuzany od práce Vítka, nevím kdo, co vymýšlel, byly prostě hudební tým.“⁷

Další a vlastně poslední film, na kterém se podílela byla pohádka *Čert ví proč* od režiséra Romana Vávry. Tato pohádka vešla do kin zhruba rok před smrtí Zuzany Navarové d. T., tedy na začátku roku 2003. K tomuto filmu byla přizvána s největší pravděpodobností i díky své velmi dobré přítelkyni Báře Hrzánové, která si ve filmu zahrála. V rámci tohoto filmu přispěla Zuzana Navarová d. T. nazpíváním titulní písně *Čert ví proč*, kterou si opět připomněla širší veřejnosti. Jednoduchá melodie s krásným hudebním podtextem ladila nejen s pohádkou, ale především se Zuzanou Navarovou d. T.. Rovněž v této písni potvrdila, jak nádherný má hlas. Text⁸, který díky svému nezapomenutelnému zvláštnímu frázování nechala vyniknout, tak vyzdvihl celou myšlenku pohádky (Dobro x Zlo).

⁷ Citováno z emailové korespondence Michaely Pavlátové. Více viz Příloha č. 7: Rozhovor s Michaelou Pavlátovou , str. X

⁸ Text písně *Čert ví proč* viz Příloha č. 4

4 Působení ve skupinách

4.1 Nerez

Skupina Nerez působila na hudební scéně od roku 1981 až do roku 1994, kdy se členové po vzájemné dohodě vydali na sólovou dráhu.

Tato skupina by nikdy nevznikla bez komického dua Vřešťál & Sázavský. Zdeněk Vřešťál a Vít Sázavský se dali dohromady jako hudební duo během svého vysokoškolského studia na začátku roku 1979. Zaměřovali se na folkovou hudbu s humornými texty, se kterými měli úspěch například i na festivalu Příbramský permoník. Bylo to přesně 17. května 1989, kdy po necelých 4 měsících zaznamenali první úspěch své spolupráce, která pokračuje až do dnes, ve skupině Neřež.

Na začátku prosince 1989 se duo Vřešťál & Sázavský představily poprvé v pražské Lucerně na koncertu Píseň 79. Jen o necelé dva měsíce později se poprvé setkali se Zuzanou Navarovou, která doplnila umělecký trojúhelník skupiny Nerez. 11. prosince se duo Vřešťál & Sázavský objevili v Československé televizi Bratislava v krátkém vystoupení. V prosinci též proběhla zkouška s herečkou Jaroslavou Kretchmerovou a bubeníkem Janem Nohou, kteří později tvořili základ skupiny Causa Belli. V únoru 1980 se na VŠ koleji Větrník v Praze poprvé setkali se Zuzanou Navarovou. Na malou párty byli Vít Sázavský, Zdeněk Vřešťál a Jan Noha pozváni neznámými slečnami. Jak se později ukázalo, kromě hostitelek je v prázdném bytě čekalo osudové setkání s mladičkou Zuzanou Navarovou. „Zábava se pomalu rozjíždí, přehrávají se desky na gramofonu a konečně někdo vytahuje kytaru. Hned je venku druhá a hrají se Beatles. Vedle v kuchyni se předvádí Navarová s ukrajinskou lidovkou. Zdeněk a Vítek hrají první vlastní píseň a Zuzana zřejmě odpovídá stejnou zbraní. „⁹ Právě zde začíná historie skupiny Nerez.

Jen díky zápisníku Víta Sázavského dnes s jistotou víme, že několik měsíců vystupovali pod názvem Causa Belli, než vznikla skupina Nerez. Tato skupina hrála ve složení Zdeněk Vřešťál, Vít Sázavský, Jan Noha na bubny, Andrej Kolář na perkuse, na kytaru Petr Hudec, na klavír Jan Krčmář a zpěv Zuzana Navarová. V tomto složení poprvé společně vystoupili

⁹ VŘEŠŤÁL, Zdeněk. *Ne, Nerez nerezne*. 1. vyd. Praha: Galén, c2009, s. 18. Olivovníky. ISBN 978-80-7262-611-3.

15. dubna 1981. Název Causa belli se jim ovšem zdál příliš akademický, a proto vznikl nakonec název Nerez. Toto pojmenování se všem členům zamlouvalo a jak se později ukázalo, byl to jeden z mnoha faktorů potvrzující originalitu skupiny. Ačkoliv se zrodila skupina Nerez, duo Vřešťál & Sázavská stále vystupovali a v říjnu 1981 měli dokonce sté vystoupení. Až v prosinci téhož roku vystoupila skupina Nerez pod svým novým názvem, a to v klubu Čáslavská v Praze 2.

Začátky skupiny byly především ve znamení zkoušek, které probíhaly na dvou místech. Jednak u Víta Sázavského v jeho pracovně, která byla v Plaské ulici v Praze nebo u Andreje Koláře v bytě jeho rodičů ve Vršovicích. V roce 1982 v únoru proběhla zkouška s budoucím kontrabasistou Vladimírem Vytiskou, který ve skupině působil až do roku 1991. Na novou skupinu čekalo mnoho možností, jak se ukázat na hudební scéně. V dubnu se zúčastnili soutěžního vystoupení festivalu Porta, které probíhalo na pražském Žofině v Malostranské besedě. Tehdy soutěžili jen ve třech, a to bez Zdeňka Vřešťála. Ten měl tenkrát jiné vystoupení se skupinou Pedopat. Takže o postup bojovali jen Vítek Sázavský, Andrej Kolář a Zuzana Navarová. První koncert s novým kontrabasistou Vladimírem Vytiskou se uskutečnil v sále Ořechovka na Praze 6. Mezitím přišla dobrá zpráva o postupu na festival Porta 1982 konaného v Plzni 2. června. Přímo na festivalu v Plzni sklidili v novém složení mnoho ovací a díky kvalitnímu repertoáru a skvělé interpretaci vyhráli. Finále Porty 1982 v Plzni se uskutečnilo na výstavišti v menším amfiteátru. Vyhlášení vítězů a koncert hvězd pak proběhlo v amfiteátru na Lochotíně, který se i dnes řadí k největším v republice. Jako vítězové tak při slavnostním koncertu zahráli tři písně před zhruba 20 000 posluchači.

Rok 1982 znamenal přelom pro mnoho tehdejších hudebních skupin a hudebních umělců vůbec. Kromě rockové nové vlny patřili k populárním umělcům Jarek Nohavica, bratři Ebenové, Karel Plíhal, skupina č. 8 či Nerez. V srpnu skupina Nerez pořizuje první nahrávky v Československém rozhlasu Jednota v Hradci Králové. Byly to skladby *Stojánky na svíčky*, *Za poledne* a *Písmenka*. V tomto rozhlase Jednota působil otec Zuzany Navarové pan Radovan Navar, který jim k pořízení nahrávek dopomohl.

Se svým repertoárem však nechtěli zůstat jen v povědomí country, folk a tramské hudby. Právě proto se skupina Nerez přihlásila do soutěže Vokalíza, která se konala na pražském Žofině. Tuto soutěž vymyslela a poté i zrealizovala zpěvačka jazzu Jana Koubková. I přes

tvrdou konkurenci dokázali 28. září 1982 obhájit vítězství, podobně jako na Portě v Plzni. Jejich repertoár v duchu semaforových písniček a latinskoamerické hudby zapůsobil na porotce jako blesk z čistého nebe. Jiří Suchý a jeho opožděná oslava 50. narozenin byla v roce 1982 tak trochu ústředním tématem soutěže. Skupina Nerez tehdy sklídila velký obdiv od odborné poroty. Za svoje vystoupení jim bylo uděleno 1. místo. Jako „třešinka“ na dortu pak bylo udělení hlavní ceny za vokální projev Zuzaně Navarové. Právě svým výkonem na Vokalíze se Nerez stala oblíbenou nejen mezi folkovými příznivci ale také mezi jazzmany.

16. října 1982 Zuzana Navarová odjíždí na půlroční stáž na Kubu a tak zbytek osazenstva skupiny Nerez přemýšlí nad dočasnou pěveckou náhradou. Zalíbení našli v hlase zpěvačky Aleny Sukové ze skupiny Bonsai. Padla nabídka na spolupráci a koncem listopadu 1982 se jako náhrada ukázala po boku skupiny Nerez na přehlídce vítězů Porty v pražské Lucerně. Alena Suková byla později vokalistkou ve skupině Žentour. 18. dubna 1983 se Zuzana Navarová vrátila ze stáže. Ještě v témže měsíci se konalo pražské kolo Porty na Žofíně, odkud Nerez postoupil do finálového kola v Plzni. V Plzni opět obhájili své vítězství, podobně jako v předcházejícím roce. Díky vystoupení na Portě a Vokalíze bylo mezi fanoušky mnoho pirátských nahrávek, ale bohužel žádné originální. Nerez se tak rozhodli vytvořit vlastní nahrávky. V červnu, jen během dvou dnů, byly nahrány hned 4 písně. Písně *Tisíc dnů mezi námi*, *Samba v dešti*, *Deštiček* a *Hlava v krupobití*. Říjen byl ve znamení další soutěže a to soutěže Vokalíza. Zde dokázali v roce 1983 obhájit vítězství z předešlého roku. Zuzana Navarová si podruhé za sebou odnesla ocenění za vokální projev

Konec října znamenal pro skupinu další nucenou pauzu. Zdeněk Vřešťál i Vít Sázavský byly povoláni na vojnu. Od 1. října 1983 do konce září 1984 působili opět jako duo Vřešťál & Sázavský na vojně ve Vojenském uměleckém souboru v Táboře. I během povinné vojenské služby skupina Nerez společně několikrát vystoupila. Zajímavostí je, že už v prosinci 1983 začali vystupovat ve vojenském pořadu „Písničky na cestách“, se kterým si až do konce své vojenské služby dokázali svůj pobyt na vojně maximálně zpohodlnit. Díky tomuto projektu měli naprostou svobodu pohybu bez kontroly nadřízených. Jejich naplánované koncerty u některých malých posádek někdy odehráli během jednoho dne nebo je zrušili úplně, aby ve zbývajícím čase naplánovaného koncertního turné mohli jet každý domů. Na vše se přišlo až v září 1984. Těsně před

koncem jejich vojenské služby. Místo slíbené odměny od velitele Západního vojenského okruhu generála Veselého za nejlepší pořad 1983/1984 tak nedostali nic. Případ nekázně byl tak vyřešen neudělením přislíbené odměny. Zdeněk Vřešťál a Vít Sázavský tak odchází z vojny jako všichni ostatní 30. září 1984.

Rok 1984 znamenal pro skupinu Nerez začátek celorepublikového zájmu o jejich hudbu. Právě díky dvěma ročníkům vítězství na festivalu Porta a Vokalíza se začali hrát písně Nerezu ve státním Československém rozhlasu. Byla to především píseň *Tisíc dnů mezi námi*. Zaslouhou rozhlasu se tak o Nerez začali zajímat i jiní diváci než jen ti z Porty a Vokalízy. Díky velkému zájmu se skupina Nerez rozhodla přihlásit k muzikantským přehrávkám na Pražském kulturním středisku (PKS). To bylo vedle Pragokonzertu a Středočeského kulturního střediska jedinou agenturou, jejímž prostřednictvím bylo možné získat peníze za vystupování.

V listopadu 1984 svému publiku skupina Nerez představila novou píseň s názvem *Naruby*. Mimo hudebních úspěchů se skupina radovala také ze svatby Zdeňka Vřešťála (21. 12. 1984) a svatby Vladimíra Vytisky (29. 12. 1984).

V lednu roku 1985 skupina Nerez na základě nabídky od Supraphonu jednala o vydání svého prvního LP *Nerez*. Od roku 1982 do roku 1985 v Československém rozhlasu jednota v Hradci Králové bylo natočeno postupně 12 písní z jejich repertoáru. Nabídka od společnosti Supraphon přišla právě díky úspěchu vydané skladby *Tisíc dnů mezi námi*. Při jednání o nahrání LP se však skupina s vedením společnosti nedohodla. Kromě Supraphonu v Československu fungovala ještě vydavatelství Panton. Zde se na nahrání a vydání alba *Masopust* společně dohodli. V prosinci 1985 ze skupiny odchází perkusista Andrej Kolář.

Velkým projektem skupiny Nerez, Karla Plíhala a Slávka Janouška bylo album *Imaginární hospoda*, které vzniklo v roce 1986 po dlouhé době společného koncertování. Bylo to společné turné, na které se v tomto roce Nerez a Karel Plíhal společně vydali. Z tohoto turné byly nakonec natočeny tři písně a byly vydány na *EP Imaginární hospoda* u společnosti Panton. Mimo jiné skupině Nerez vyšlo první nasmlouvané LP *Masopust*. Bylo vydáno pod vedením redaktora zábavné hudby Ing. Stanistala Titzla. Poslední skladba, která byla pro toto album nahrána ve studiu Motorlet na Smíchově, byla vlastně jednou

z prvních digitálních nahrávek v Československu. 18. května 1986 odehrála skupina Nerez koncert s pořadovým číslem 300. „Naši druhou desku jsme začali připravovat vlastně už v době, když probíhaly námluvy se společností Panton a dokončovalo se album *Masopust*. V letech 1983- 1988 jsme totiž hráli jako o život, koncertů bylo víc než dost a začali jsme také jezdit na šnůry.“¹⁰ Skupina se během let 1985, 1986 až 1987 zabývala koncertní činností a tak s rozšiřujícím se repertoárem dalo toto všechno vzniknout novému LP vydaného v roce 1988 u společností Panton nazvané *Na vařený nudli*. Už v únoru měla skupina za sebou koncert s pořadovým číslem 500.

V té době dostala skupina Nerez nabídku od ústředního výboru Svazu socialistické mládeže, aby se zúčastnila svazácké výpravy na Kubu. Ačkoli podezření skupiny, že byli k projektu přizváni jen díky Zuzanině španělštině, kterou se dokonale naučila za dobu své stáže, se rozhodli nabídku přijmout. Zuzana Navarová za dobu svého studia španělštiny rozuměla i kubánskému dialektu, a tak byla spíše tlumočnicí. Odlet byl naplánován na 19. září 1988, odkud se letělo postupně do Severní Ameriky do Montrealu, přes Miami na Floridě a pak do Havany. Na Kubě byly naplánovány celkem tři koncerty a to v Guantanamu, v Santiagu de Cuba a Havaně. Kromě skupiny Nerez vystoupili Peter Nagy, Iveta Bartošová a dívčí skupina Panika. I přes naprostou izolovanost od civilizace Kuby jako takové se osazenstvu Nerezu povedlo do jejich kempu dostat pár starých kamarádů z dob její zahraniční stáže. Byli to též muzikanti, ze skupiny Mescla. „Koncert na náměstí v Guantanámu se stal velkým zážitkem. Přišlo tam tehdy několik tisíc lidí, kteří se dokázali bavit opravdu po svém. Každý druhý chlap třimal v ruce lahev rumu, všichni tancovali a zpívali do rytmu. Naše vystoupení se snad líbilo, velký úspěch měla Panika, protože blondřatá saxofonistka, to byl pro rozjeté černoušky symbol jako hrom, ten velký nástroj v drobných ústech, zlaté vlasy do očí a docela dobrej bigbít k tomu!“¹¹ I přes malé technické problémy se koncert nakonec odehrál podle očekávání a celá výprava se přemístila na místo druhého koncertu, do Santiagu de Cuba. V tomto místě se ale moc dlouho nezdrželi. „Koncert se odehrál na místním baseballovém stadionu, kam dorazilo na

¹⁰ VŘEŠŤÁL, Zdeněk. *Ne, Nerez nerezne*. 1. vyd. Praha: Galén, c2009, s. 74. Olivovníky. ISBN 978-80-7262-611-3.

¹¹ VŘEŠŤÁL, Zdeněk. *Ne, Nerez nerezne*. 1. vyd. Praha: Galén, c2009, s. 96. Olivovníky. ISBN 978-80-7262-611-3.

30 000 nadšených černoušků.“¹². Kromě koncertu v Santiagu de Cuba navštívili i město, kde měli možnost spatřit na vlastní oči, jaký má dopad na zdejší obyvatele nastavený politický režim. Navštívili také jeden z oblíbených kabaretů s mnoha nadanými zpěváky, muzikanty a tanečníky. Po této exkurzi městem je čekal letecký přesun na poslední místo celé československé výpravy, do Havany. „Po přistání v Havaně jsme měli víceméně volný program, protože žádný oficiální koncert už v plánu nebyl. Zuzaně se ale podařilo neskutečné. S pomocí svých kubánských kamarádů zorganizovala náš soukromý koncert, bez svazáků a pro známé z její kubánské jazykové stáže. A také pro pracovníky české ambasády. Konečně jsme si zahráli víc než dvě písně a měli pocit, že jsme na Kubu nejeli nadarmo.“¹³ Po tomto koncertu celá výprava nasedla do letadla z mezipřistáním na letišti v Orly u Paříže a letěli domů. Po dobu 2 týdnů tak měli všichni možnost koncertovat jako velké hvězdy v cizině daleko od domova. 2. října 1988 se všichni vrátili do Československa na letiště v Praze.

V roce 1988 se ke skupině přidává další člen, Václav Bratrych, který byl ve skupině Nerez až do roku 1994 a hrál na saxofon.

14. ledna 1989 se odehrál koncert konaný ve sportovní hale Parku kultury a oddechu Julia Fučíka pro Arménii, postižené zemětřesením. Pořadatelem celého koncertu byl Michal Braxatorius¹⁴.

Začátek roku pro skupinu Nerez znamenal také nové nahrávání na třetí desku. Mimo jiné skupina obdržela nabídku na koncertní šňůru ve Španělsku. Na tento koncert se pilně připravovali a nazkoušeli své písně i ve španělštině. Připravili si také program s fotografiemi ve španělštině. Dokonce byly vytvořeny kostýmy se španělskými prvky, které vytvořila Zuzana Navarová a zrealizovala je Magdaléna Nechalová. V červnu 1989 se konal jako v roce předchozím Týden nočních koncertů skupiny Nerez a jejich přátel při příležitosti 10 let umělecké spolupráce Víta Sázavského a Zdeňka Vřešťála v Klubu obchodu na Pařížské třídě v Praze 1. Každý večer vystoupili kromě skupiny Nerez jako

¹² VŘEŠŤÁL, Zdeněk. *Ne, Nerez nerezne*. 1. vyd. Praha: Galén, c2009, s. 96. Olivovníky. ISBN 978-80-7262-611-3.

¹³ VŘEŠŤÁL, Zdeněk. *Ne, Nerez nerezne*. 1. vyd. Praha: Galén, c2009, s. 97. Olivovníky. ISBN 978-80-7262-611-3.

¹⁴ Dnes je autorem textů a hudby, kytaristou, kapelníkem, zvukařem a osvětlovačem.

hosté recitační skupina Vpřed, Jiří Dědeček a Jan Burian, skupina bratří Ebenů, Martha Elefteriadu, Jarek Nohavica, skupina Horká linka a jiní. V rámci těchto koncertních večerů zde vystupovala i skupina Borky Františka Kanečka. Též se promítaly filmy například Tomaše Vorla a v prostorech Klubu probíhala také výstava soch a plastik dvorního designéra desek Nerezu Michala Cihláře.

Počátkem listopadu odehrála skupina Nerez svůj koncert s pořadovým číslem 700. Po dlouhé přípravě odjíždí Nerez na koncertní turné do Španělska, které trvalo od 19. listopadu do 10. prosince roku 1989 a zahrnovalo 6 zastávek. Byla to města Zaragoza, Boracaldo, Santo Domingo, Calatyud, Tafalla, Barbastro a 6. prosince 1989 také Montchellier ve Francii. Vše s povolením Pragokonzertu jako jediné agentury, která měla výhradní právo na vývoz československých umělců do zahraničí.

V roce 1990 přichází do skupiny další nový člen Pavel Plánka, který kapelu doplnil o bicí nástroje. Pro každého ve skupině Nerez tento rok znamenal něco jiného. Pro Zdeňka Vřešťála byl začátek roku 1990 ve znamení příprav na připravovaný 2. ročník Týdne nočních koncertů, který se konal podle plánu od 24. do 29. června v Klubu obchodu v Praze 1. Tentokrát byly promítány absolventské filmy FAMU a byla k vidění i výstava fotografií Rudo Prekopa. Jako hudební hvězdy se v rámci druhého ročníku představili kupříkladu Zuzana Michnová, tehdy neznámá Věra Bílá se skupinou Kale, členové divadla Ypsilon, skupina bratří Ebenů, Mirka Křivánková, Jarek Nohavica a Karel Plíhal s Emilem Pospíšilem.

Byly tu ale také přípravy na nahrávání třetího alba skupiny nazvané *Ke zdi*. Toto album se nahrávalo od 8. ledna do 5. února 1990 ve studiu Petra Kocfeldy. Celé album se tedy začalo nahrávat až po sametové revoluci. Zajímavostí tohoto alba je, že vznikla dokonce i jeho anglická verze. Po přehrání této anglické verze rodilému anglickému mluvčímu se však skupina rozhodla přiznat, že album není vhodné pustit do oběhu. A tak se všechny anglické nahrávky schovaly. Celé album *Ke zdi* i se svým vydařeným obalem však přišlo na trh pozdě. Díky revoluci byly písně z roku 1989 v roce 1990 už nezajímavé, a tak se očekávaná sláva nedostavila.

Na jaře 1991 založili Zuzana Navarová, Vít Sázavský a Zdeněk Vřešťál *Konsorcium Nerez a vy*. Právě tehdy vzniklo díky velkému množství zvukových záznamů z koncertů i jejich

další album s názvem *Co se nevešlo*. To obsahovalo písně posledních let totalitního režimu v ČR až do tehdejší doby. Na toto album byly přidány i písně Zuzany Navarové, které upravovala pro skupinu v rámci španělského turné. Album *Co se nevešlo* tehdy vyšlo ve vlastním omezeném nákladu a tak vzniklo jen 1600 kazet. V roce 1991 přišel poslední nový člen a to František Raba hrající na kontrabas. V témže roce skupinu Nerez opustil dlouholetý člen skupiny Vladimír Vytiska.

Po sametové revoluci se pokoušelo mnoho českých umělců vycestovat a získat úspěch i za hranicemi. To se však povedlo jen málokomu. Byla to například Dagmar Voňková, skupina Laura a její tygři, či Věra Bílá se skupinou Kale. Především to byly ale bluegrassové skupiny, které po cizině jezdili dlouhá turné. I skupiny Nerez v roce 1991 několikrát vyrazila koncertovat za hranice. Byly to však jen koncerty v Maďarsku (29. - 31. srpna) a v Německu v proslulém klubu Fabrik (24. – 27. září). Přišla také nabídka na hraní v luxusním letovisku v Barceloně pro švýcarské rekreanty. Tuto nabídku nakonec neodmítli. Jejich vystoupení spočívalo v hodinovém hudebním bloku v době oběda. Vystupovali jen jako trio. Hráli tenkrát především brazilské písně od Antonia Carlose Jobima, ale i vlastní tvorbu, za kterou sklidili mnoho ovací.

Skupina Nerez během dalších let, až do roku 1994 vydala ještě několik alb. V té době však již bylo patrné, že se jejich cesty pomalu rozcházejí. Například Zdeněk Vřešťál začal spolupracovat s Jaromírem Nohavicou, jehož vyvrcholením bylo album *Mikymauzoleum, Tři čuníci, Divné století, Koncert* a poslední *Moje smutné sdce*. Zuzaně Navarové v roce 1992 vyšlo první sólové album, kde nazpívala své oblíbené španělské písně. Album *Caribe* vzniklo v produkci Víta Sázavského.

Vít Sázavský se Zuzanou Navarovou se tedy začali věnovat sólovým projektům, například natočení dvou alb s písněmi pro děti. První bylo album *Vivat Vita 93'*, které bylo nahráno v Olomouci v rámci festivalu zdravotně postižených písničkářů Vivat Vita ze dne 2. října 1993. Jako hosté vystoupili Jarek Nohavica, Jan a František Nedvědovi, Nerez, Jiří Suchý, Vlasta Janoušek, Jiří Pospíšil nebo Vlasta Rědl. Druhým společným projektem bylo album taktéž věnované dětem nazvané *Morytáty a balady*. Album obsahovalo 15 lidových písní nazpívané jak Navarovou a Sázavským, ale také Janem Nedvědem a Vlastimilem Peřtou. Navarová spolu s Vitem Sázavským skládali také hudbu pro divadlo a film. Natočili též hlasový spot pro reklamu na dětskou pastu perlička („Zubní pasta perlička, to je prostě

jedníčka..“). Vít Sázavský se prosadil také jako hlavní protagonista v reklamě na Dobrou vodu., 18. března 1993 se konal koncert skupiny Nerez v Městské knihovně v Praze, odkud byl pořízen záznam na jejich další společné album, nazvané *Stará láska Nerez a vy.* Nedlouho po pořízení záznamu a vydání alba se skupina dohodla na ukončení činnosti (rok 1994). Na tomto albu se kromě původního z tria Nerezu objevil i Jaroslav Nejezchleba. Důležitým milníkem skupiny Nerez je také první setkání se zpěvačkou Radůzou, které se odehrálo 8. června 1993. O dva měsíce později se začíná album *Nerez v betlémě* nahrávat. Kromě zpěvačky Radůzy se zde poprvé setkala Zuzana Navarová i s Ivánem Gutiérrezem, se kterým později spolupracovala. Ve dnech 29. – 30. října 1993 natáčeli televizní pořad pro Českou televizi nazvaný *Nerez v Betlémě* a to v Pasekách nad Jizerou. Později na podzim očekávané album s vánočními písněmi v podání Nerezu vychází. V prosinci tak celá skupina spolu s dalšími hosty (Iván Gutiérrez, Radůza, Ivana Žižková a další) odehrají několik koncertů s písněmi z nového alba *Nerez v Betlémě*.

V roce 1994 vydal Zdeněk Vřešťál svou první sólovou desku nazvanou *Čím dál víc Vřešťál*. Velký úspěch u fanoušků sklídila skupina ještě jednou před ukončením své společné hudební činnosti. Od 24. do 27. dubna 1994 se Nerez vydal na turné s velkou doprovodnou skupinou (František Raba – kontrabas, bubny- Ivan Audes, saxofon- Štěpán Markovič, klávesy- Kryštof Marek a na kytaru Michall Röhrich). V rámci tohoto turné odehráli čtyři koncerty a to v Břeclavi, Zlíně, Bratislavě a Brně.

S celou doprovodnou skupinou na závěr turné zahráli 28. dubna 1994 také v pražské Lucerně. Zde vystoupilo mnoho hostů jako kupříkladu Věra Bílá, David Koller, či Ilona Czáková. V létě už skupina Nerez měla opět svoji původní podobu a to jako vystupující trio Navarová, Vřešťál a Sázavský. Jezdí společně zejména po festivalech. V prosinci, čtyři dny před Štědrým dnem se odehrál oficiálně poslední společný koncert skupiny Nerez v divadle Gond v Praze 9.

Po oficiálním rozpadu vyšlo Zuzaně Navarové v roce 1995 další album nazvané *Tres*. Ve stejném roce vyšlo i album *Nerez- Antologie (Masopust, Ke zdi a Na vařený nudli)*, pro které se následně odehrálo pár koncertů, kde Zuzana Navarová zahrála pár společných písní spolu s Vítem Sázavským a Zdeňkem Vřešťálem. Jinak na těchto koncertech každý vystupoval sólově.

I po rozpadu skupiny spolu spolupracovali Zuzana Navarová a Vít Sázavský a dalších projektech. Pracovali společně například na vytvoření hudby k divadelním hrám.

V roce 2001 vyšlo album *Nerez Co se nevešlo (Pozdní sběr)*, které bylo volným pokračováním alba *Co se nevešlo*. Mimo jiné v tomto roce vyšlo ještě jedno album a to *Nerez-Nej, nej, nej*.

V roce 2007 vyšlo album definitivně zakončující éru Nerezu. Album *Nerez...A bastařidli!* Čerpá z remasterovaných nahrávek z alb *Masopust, Na vařený nudli a Ke zdi*. V rámci tohoto alba najdeme i mnoho bonusů, elektronický zpěvník a DVD s videoklipy.

Jako pocta jí byl k nedožitým 50. narozeninám Zuzany Navarové uspořádán vzpomínkový koncert (15. – 18. června 2009) a její kolegové z Nerezu jí vydaly v roce 2011 i desku s názvem *Dávný příběh*, obsahující její rané skladby.

4.2 Iván Gutiérrez & Tres

S Ivánem Gutiérrezem přišla Zuzana Navarové poprvé do kontaktu v roce 1993, kdy přijel do Čech se svou tehdejší přítelkyní. Seznámili se i s Karlem Cábou, který hrál na baskytaru. Za necelý rok už spolu oficiálně vystupovali jako trio nazvané Tres. Už po roce společného koncertování vydali své první studiové album nazvané stejně jako skupina *Tres*. Celé album obsahovala starší autorské písně Ivána Gutiérreze, které nazpíval spolu se Zuzanou Navarovou. Po tomto CD se Iván Gutiérrez pustil do nahrání alba jen s autorskými písněmi Zuzany Navarové. Toto album však nikdy nebylo vydáno.

Okolo roku 1998 však skupina Tres zaniká a vzniká nové uskupení KOA, které původně bylo jen doprovodnou skupinou.

4.3 KOA

Je českou hudební skupinou hrající folk, která vznikla v roce 1998. Kapela zanikla v roce 2010.

Název skupiny pochází s odvozeniny názvu stromu (Acacia koa), který roste v deštném pralese na Havaji. Z toho stromu se vyrábějí kytary.

Jejich písně jsou zpívány kromě češtiny i v romštině, španělštině ale také kečuánsky a slovensky.

Skupina původně vznikla jako hudební doprovod Zuzany Navarové d.T. a Ivána Gutiérreze, který v roce 2001 odešel do Španělska. Tehdejší složení bylo Zuzana Navarová, Iván Gutiérrez, Mário Bihári (akordeon, klavír a klarinet), František Raba

(kontrabas) a Camilo Caller (bicí a perkuse). Společně vydali dvě alba. Jedno studiové *Skleněná vrba* v roce 1999 a druhé koncertní *Zelené album* vydané v roce 2000.

Po odchodu v roce 2001 Gutiérreze se skupina rozšířila o kytaristu Omara Khaouaje. V tomto složení vydali své nejznámější album *Barvy všechny*.

V prosinci roku 2004 Zuzana Navarová d. T. umírá. Skupina si i přes tuto smutnou událost nerozpadla a pokračovala ve vystupování. O dva roky později vyšla první deska bez Zuzany Navarové d. T. s názvem *KOA*. V roce 2008 vychází další album *Dobře nám*. Na začátku roku 2001 skupina oznámila, že ukončuje svou činnost.

5 Osobnosti, se kterými Zuzana Navarová spolupracovala

5.1 Vít Sázavský

Český kytarista, hudební aranžér a violista narozený 15. května 1958 v Praze. Proslavil se zejména svým působením ve skupině Nerez. Spolu se Zuzanou Navarovou a Zdeňkem Vřešťálem tvořili hudební trio. Ještě než vznikla skupina Nerez, vytvořil komické duo písničkářů spolu se svým spolužákem Zdeňkem Vřešťálem na vysoké škole v Praze. Nazvané bylo jednoduše *duo Vřešťál & Sázavský*. Se Zdeňkem Vřešťálem se poznali v lednu 1979 a v květnu téhož roku už společně vystupovali na festivalu humoru a satiry Příbramský permoník. Svoji hudbu představili na Klubové přehlídce v Plzni v listopadu 1979. V témže roce společně poprvé vystupovali dokonce i v pražské Lucerně na koncertu *Píseň 79*. Ještě v prosinci tohoto roku vystoupili v Československé televizi Bratislava. V únoru 1980 se poprvé setkali se Zuzanou Navarovou na vysokoškolské koleji Větrník v Praze na jedné dámské párty, kam byly pozváni.

Veřejnosti se jako trio Navarová, Vřešťál a Sázavský představili až v dubnu 1981. Jako skupina Nerez začali vystupovat v prosinci 1981. A to v klubu Čáslavská na Praze 2. Společně jako skupina Nerez měli za svou společnou kariéru mnoho úspěchů. Například dvakrát vystoupili na soutěžním kole Porty na pražském Žofíně, ze kterého pak postoupili do finále a vystoupili na festivalu Porta v Plzni. Bylo to v roce 1982 a 83. V obou finálových vystoupeních dokázali získat hlavní cenu

V roce 1983 až do září 1984 spolu se Zdeňkem Vřešťálem vystupovali za své povinné vojenské služby ve Vojenském uměleckém souboru v Táboře. V roce 1986 vydali první společné album skupiny Nerez nazvané *Masopust*. U společnosti Panton vydali i své druhé album *Na vařený nudli*. Zahraniční stáž Zuzany Navarové (říjen 1982- duben 1983) byla skupině velkým přínosem. Kromě latinsko-amerických rytmů to byly především netradiční nástroje, které dělaly skupinu Nerez zajímavou. Celkem tato skupina vydala několik alb - *Masopust*, *Na vařený nudli*, *Ke zdi*, *Co se nevešlo (Nerez a Vy)*, *Stará láska Nerez a Vy*, jedinečný projekt *Nerez v Betlémě*, který byl natočen dokonce i Českou televizí. Dále *Nerez antologie* obsahující jejich první tři alba a bonusy. V roce 2001 vydali album *Co se nevešlo (pozdní sběr)* a poslední album *Nej nej nej*.

Členové skupiny Nerez se už v roce 1994 rozhodli jít každý svou cestou a skupina Nerez tak definitivně skončila. Vít Sázavský stále spolupracoval se svým dlouholetým kamarádem Zdeňkem Vřešťálem, se kterým založili skupinu Neřež. Tato skupina vznikla z doprovodné kapely Jaromíra Nohavici pro živé album *Divné století* v roce 1998. V této skupině vystupují společně dodnes.

Společně se též vrhli na produkování desek hudebním umělcům. Zaranžovali většinu písní Jaromíru Nohavicovi pro album *Divné století*. S Jaromírem Nohavicou spolupracoval i na albech *Moje smutné srdce* a *Babylon*. V roce 2001 vyprodukovali se Zdeňkem Vřešťálem album *Podívej Marie Rottrové*, pro kterou napsala několik písní Zuzana Navarová. Spolupracoval též s Jiřím Sedláčkem na sampleru určeného pro děti *Havět všelijaká*. A později i na jeho pokračování. Podobným byl i projekt věnovaný dětem, nazvaný *Sloni v porcelánu* z roku 1999. Vyprodukoval také album *Uletěl orlovi* Janu Budaři. K 50. narozeninám bylo vydané album nazvané *Nerez- Neřež 1982- 2007*.

5.2 Zdeněk Vřešťál

Český písničkář hrající folk, narozený 18. března 1956 v Praze. Jako Vít Sázavský se proslavil za svého působení ve skupině Nerez, kterou založili ještě spolu se Zuzanou Navarovou. Na svých vysokoškolských studiích v Praze se seznámil s Vítkem Sázavským, se kterým od roku 1979 vytvořil hudebnické duo nazvané *Vřešťál & Sázavský*. V květnu 79 se zúčastnili festivalu humoru a satiry *Příbramský permoník*.

Období od roku 1979 do roku 2001 se zabývá stejnými aktivitami jako Vít Sázavský. Více viz kapitola 5.1 Vít Sázavský str. 25-26.

V roce 1987 vydal své sólové album *Písničky ze šuplíku* a v roce 1994 vydal své druhé album nazvané *Čím dál víc Vřešťál*. Jako producent spolupracoval s Bratry Ebeny, Jindřichem Kejakem, Marií Rottrovou, Jiřím Schmitzerem či skupinou Krausberry. Vybral písně autorů, ze kterých vzniklo album *Drobné skladby mistrů* v roce 1988. Na toto album později navázalo *50 miniatur* z roku 2007.

V roce 2009 vydal knihu popisující celou dobu fungování skupiny Nerez s názvem *Ne, Nerez nerezne*.

5.3 Radůza

Vlastním jménem Radka Vranková narozená 16. března 1973 v Praze - Dejvicích je českou zpěvačkou, šansoniérkou, písničkářkou, hudební skladatelkou a multiinstrumentalistkou (akordeon, klavír, flétna, hoboj, kytara). Kromě skládání vlastních autorských písní se věnuje komponování hudby vážné a scénické.

Do pěti let žila se svými prarodiči v Jeníkovcích u Třebechovic pod Orebem. Ti se jí díky své péči nesmazatelně zapsali do paměti. Jako malé dítě totiž byla nemocná a její rodiče s profesí vojáka z povolání, neměli dostatek času na její péči.

Hře na flétnu a později i na lesní roh se věnovala na lidové škole umění. Vystudovala na konzervatoři v Praze obor zpěv a skladba - pop music. Díky soukromému studiu se též věnovala i vážné hudbě. Ovládá 5 cizích jazyků- angličtinu, francouzštinu, polštinu, italštinu a ruštinu.

Pro koncertní vystupování jí objevila Zuzana Navarová v roce 1993, když zpívala na ulicích bluesové skladby. O pár dní později díky Navarové byla představena širšímu publiku v pražské Lucerně na koncertu *Konec české kultury- ne!*. Ještě jednou téhož roku se na prknech Lucerny objevila jako předskokanka americké popové zpěvačky Suzann Vegy. Po tomto startu začala na téměř dvě sezóny spolupracovat se skupinou Nerez. V roce 1993 byla členy Nerezu přizvána k natáčení desky *Nerez v Betlémě*. Díky tomuto projektu se Zuzanou Navarovou sblížily a staly se z nich blízké přítelkyně.

V roce 1996 vystupovala jako host skupiny Marsyas. Spolupracovala také spolu s Michalem Pavlíčkem a skupinou Abraxas na natáčení pořadu *Na kloboučku*. V roce 1999 byla opět předskokankou velké pěvecké zahraniční hvězdy, a to Mikea Oldfielda. Od začátku ledna 99 se objevila v rámci *Cabaretu* Václava Koubka v Jazzclubu Železná.

Studium na pražské konzervatoři úspěšně dokončila v roce 2001, kde absolvovala studium skladby duchovní kantátou (tu natočil Český rozhlas). Její debutové album *Andělové z nebe* vychází v témže roce. Producentkou toho CD se stala právě Zuzana Navarová, která je též spoluautorkou několika písní na tomto albu. V roce 2003 byl brněnskou televizí odvysílán Radůzin recitál *Sólo pro...* V únoru 2003 se spolu se Zuzanou Navarovou objevila v pořadu *Na plný pecky*. Rok 2003 byl pro Radůzu jako pro zpěvačku úspěšný. Při udělování cen Akademie populární hudby jí bylo v tomto roce uděleno ve třech kategoriích ocenění v podobě sošek zlatých andělů (v kategoriích zpěvačka roku, objev roku a

Folk&Country). Další ocenění dostala v kategorii Skokan roku, a to v soutěži Český slavík o rok později.

Začátek roku 2005 strávila na turné po Francii a v září byla přizvána k natáčení filmu *Kráska v nesnázích* od režiséra Jana Hřebejka. První koncertní záznam z pražské Archy (pořízen v roce 2006) byl vydán na CD *Vše je jedním* a DVD *Půjdu, kam chci*.

V roce 2010 založila svůj vlastní label *Radůza records*.

5.4 Věra Bílá a skupina Kale

Rozená jako Věry Giňová v Rokycanech 22. května 1954 je romskou zpěvačkou a hudebnicí. Věra Bílá zpívá romsky, česky a slovensky.

Dlouhá léta vystupovala spolu s romskou skupinou Kale. Tu však po několika letech opustila, stejně jako pěveckou dráhu. Nyní zpívá už jen příležitostně se sestrou Ivy Bittové, Idou Kelarovou.

Narodila se do muzikantské rodiny Giňů. Svou pěveckou dráhu započala jako mladá na rodinných slavnostech, cimbálových zábavách svého otce Karola Giňi. Poté, co ji jednou na takové zábavě objevila Zuzana Navarová, s ní a se skupinou Kale nahrála jejich první CD *Rom pop*. Díky tomuto albu se dostali do povědomí veřejnosti v roce 1995. O tři roky později Věra Bílá s Kale vydala druhé album *Kale kalore* (v překladu Černí čerností). S tímto albem dokázali vyprodat i velké sály po celé Evropě. Nejen ve Francii, ale také ve Spojených státech se stala Věra Bílá hudební hvězdou festivalu romské kultury. Úspěch si však nikdy nepřipouštěla a ani při získání velkého množství peněz za koncertování po celém světě nezůstala u zpěvu. Po čase se stáhla do soukromí svého bytu v Rokycanech, kde nyní žije.

O Věře Bílé byl natočen film *Černá a bílá v barvě*, který měl premiéru v roce 1999.

Skupina Kale pochází z malého městečka západně od Prahy. Jak to u romských skupiny bývá, i tato je spjata rodinnými vztahy. Hrají společně dlouhá léta. Už v dětství spolu se svými rodiči hráli na cimbálových zábavách. Spolu s Věrou Bílou v 90. letech vystoupili na mnoha koncertech po celé Evropě. Jejich velký úspěch vedl k sepsání nahrávací smlouvy se společností BMG.

Jejich první album *Rom pop* díky velkému koncertnímu úspěchu bylo v roce 1996 vydáno v několika zemích. Jejich druhé CD *Kale karole* jim otevřelo cestu k zahájení mezinárodní koncertní kariéry. Za své hudební působení navštívili už 25 zemí.

5.5 Iván Gutiérrez

Narozen 17. května 1967 v New Yorku. Vyrůstal v Kolumbii, Mexiku a ve Spojených státech amerických. Usadil se však v Čechách, kde nyní žije. Věnoval se studiu matematiky, filosofie, hudební teorii a činštiny na wisconsinské a binghamptonské univerzitě. Do Čech se dostal v roce 1993 díky své tehdejší české přítelkyni (emigrantka), se kterou se poznal při studiích ve Wisconsinu. Právě tehdy se seznámil se Zuzanou Navarovou a baskytaristou Karlem Cábou, se kterými o rok později vytvořil trojčlenné uskupení s názvem *Tres*. Jejich společné první album z roku 1995 neslo stejný název a tvořily ho starší Ivanovy písně. Poté Iván Gutiérrez nahrál ještě jedno album s písněmi Zuzany Navarové. To však nebylo nikdy vydáno.

Později se kolem Gutiérreze a Navarové vytvořila nové uskupení lidí, které neslo název KOA. Tato skupina byla ve složení Mário Bihári hrající na akordeon, klavír, klarinet, Camilo Caller hrající na bicí a perkuse a František Raba hrající na kontrabas. V roce 1999 vydali první společné album *Skleněná vrba*, které získalo ocenění Žlutá ponorka. Další a zároveň jejich poslední společné album bylo koncertní *Zelené album* vydané v roce 2000.

Ivan Gutiérrez opustil Čechy a vycestoval do Španělska. Zde zůstal dva roky a poté se opět uchýlil do Čech. Tentokrát zakládá skupinu Madera spolu s Tadeášem Mesánym. V roce 2005 vydali stejnojmenné studiové album s dalšími spoluhráči. Dnes je tato skupina trojčlenná ve složení- Iván Gutiérrez, Tadeáš Mesány hrající na kontrabas a David Landštof ovládající bubny a perkuse. Před dvěma lety jim vyšla další CD *Jadín Amurallado*.

Dnes se kromě hraní věnuje překladatelství a vyučování filosofie.

5.6 Marie Rottrová

Česká zpěvačka narozená 13. listopadu 1941 v Ostravě - Hrušově. Je také pianistkou, textařkou a věnuje serovněž moderování.

Otec byl varhaníkem a matka zpěvačkou. Od raného věku se věnovala hře na klavír. Po vystudování gymnázia začala pracovat jako úřednice. V roce 1960 se zúčastnila jedné

ostravské hudební soutěže hledající nové pěvecké talenty. Díky své účasti v této soutěži dostala nabídku do Československé televize, kde vystoupila poprvé s písní Rozmarné stvoření (Hammera/ Hořec).

Až do roku 1985 pěvecky působila v rodné Ostravě, kde vystupovala se skupinou Františka Trnky, skupinou Samuel, Majestic a Oktet. První nahrávky s touto zpěvačkou jsou ale až z období, kdy působila ve skupině Flamengo, která se musela později přejmenovat na skupinu Plaměnáci. Součástí této skupiny se stala oficiálně až v roce 1969. První deska s touto skupinou vyšla v roce 1970.

Uváděla také televizní pořad *Divadélko pod věží*. Tento pořad měl na 22 dílů a v každém byl jiný host Rottrové, jako například Karel Gott, Pavel Bobek či Jiří Bartoška.

Koncem 80. let se dostavili zdravotní a osobní potíže, které narušily jinak velmi úspěšnou kariéru zpěvačky. Do Prahy se přestěhovala definitivně až v roce 1985. Osudný byl pro Marii Rottrovou i listopad 1989 (Sametová revoluce), kdy díky uvolnění hudby zahraniční nebyl o hudbu českou zájem.

Jedinečné vánoční album s názvem *Vánoční čas* vyšlo v roce 1997 a získalo i zlatou desku. Na počátku nového tisíciletí, přesněji v roce 2001 zažila Marie Rottrová svůj comeback a to po vydání alba *Podívej*. Pod tímto albem jsou podepsáni pan Vřešťál a Sázavský. Od roku 2005 až 2008 úzce spolupracuje se Sázavským a Vřešťálem a opět i se skupinou Flamingo.

V listopadu 2009 po 8 letech vydává album *Stopy*, obsahující autorské písně Zuzany Navarové, Zdeňka Vřešťála, Jarka Nohavici a jiných. 17. listopadu téhož roku se uskutečnil vyjimečný dvojkonzert nazvaný Všechno nejlepší (největší hity) a Pocta Zuzaně Navarové, kde vystoupila jako jeden z hostů zpívající písně Navarové. Tento koncert se konal v Janáčkově divadle v Brně.

5.7 Karel Plíhal

Český kytarista, zpěvák, skladatel, textař narozený 23. srpna 1958 v Přerově.

Je čtyřnásobným držitelem ceny hudebního festivalu Porta.

V Olomouci vystudoval střední průmyslovou školu elektrotechnickou. Poté pracoval jako konstruktér a topič, nežli se dostal k profesi písničkář. Na kytaru hraje od 15 let. Působil ve skupinách Hučka, Falešní hráči či Plíharmonyje. Sám začal vystupovat až od roku 1983.

Hudebně se podílel i na řadě divadelních inscenací Moravského divadla Olomouc. Kupříkladu *Zlatovláska*, *Sluha dvou pánu*, *Utrpení Dona Perlimplína*, *Manon Lescaut*, *Cyrano*, *Zimní pohádka* či *Giroflé-Giroflá*. Proslavil se také díky zhudebnění některých Kainarových básní. Mimo jiné režíroval alba Jarka Nohavici, Petra Fialy a bratří Ebenů. V roce 2006 vydal výběr svých básní nazvané *Jako cool v plotě*.

5.8 Josef Kainar

Byl českým básníkem, textařem, dramatikem a překladatelem. Věnoval se též ilustrátorství, výtvarnictví a novinářině. Narodil se 29. června 1917 v Přerově a umírá 16. listopadu 1971 v Dobříši. Byl také členem literární skupiny Ohnice a umělecké skupiny 42.

V letech 1938 až 1939 studoval na Univerzitě Karlově v Praze češtinu a francouzštinu. Po uzavření vysokých škol zkusil pracovat na mnoha místech například jako dramaturg v Divadle satiry, jako novinář v novinách *Rovnost*, kde vycházely jeho básně a obrázky. Po 2. světové válce pracoval v rozhlasu a u filmu, kromě divadla. Od roku 1947 se věnoval jen psaní.

Koncertně ovládal kytaru, housle a klavír, díky němuž se začal zabývat hudbou. Zajímal ho nejvíce jazz. Napsal například několik swingových textů, které nahrál Karel Plíhal na své album Kainarových písní. Pět textů nazpívala Zuzana Navarová na CD *Nebe počká*.

5.9 Michaela Pavlátová

Michaela Pavlátová narozená v Praze.

V roce 1987 úspěšně dokončila studium na Akademii výtvarných umění, architekturu a design v Praze. Působí jako režisérka animovaných filmů, díky kterým získala už řadu ocenění na mezinárodních filmových festivalech. Dostala například ocenění Oskar pro svůj film *Řeči, řeči, řeči*, pro který Zuzana Navarová spolu s Vítem Sázavským vytvářela hudební podklad. Dále například Grand Prix v Montrealu a pocty v Berlíně, Tampere, Hirošimě, Stuttgartu a mnoha dalších.

Se svým krátkým animovaným filmem *Repete* získala řadu ocenění včetně již zmiňovaného Grand Prix na Mezinárodním festivalu animace v Hirošimě a Golden Bear v Berlíně.

Od roku 1988 začala střídavě trávit čas v Praze a San Francisku, kde začala pracovat jako umělecký režisér s animační společností Wildbrain. V roce 2002 se Michaela Pavlátová

vrátila opět do Prahy, kde o rok později natočila další film nazvaný *Nevěrné hry*. V hlavní roli se zde objevila Zuzana Stivínová a Peter Bebjak. Dále to byl animovaný film *Karneval zvířat*. V roce 2008 natočila další celovečerní film *Děti noci*, ve kterém na scénáři spolupracovala Irena Hejdová. Ve filmu se objevila například herečka Marta Isoová a Jiří Mádl.

Nyní Michaela Pavlátová vyučuje animaci v Praze na FAMU. Vyučuje též v zahraničí v San Francisku na Academy of Art College a na Harvardu. Je častým členem filmových porot na mezinárodních filmových festivalech.

6 Skladby a vlivy na její tvorbu

Hudební tvorbu Zuzany Navarové d. T. lze rozdělit do několika tvůrčích období. Na období před skupinou Nerez do roku 1980/81, posléze se skupinou Nerez až do roku 1994 a pak období vlastní tvorby až do její smrti v roce 2004.

Tvorbu Zuzany Navarové d. T. bych rozdělila dle vlivů, které na ní působily. Na vlivy lidové hudby a vlivy hudby latinsko-americké. V závěru svého života tyto dva vlivy propojila a dala tak vzniknout mnoha svým originálním písním.

6.1 Vlivy lidové hudby

Zásadní vliv měl na Zuzanu Navarovou d. T. především její otec Radovan Navar. Radovan Navar pracoval jako hudební redaktor v rozhlasovém studiu Jednota v Československém rozhlase Hradci Králové¹⁵ (s určitostí na tomto postu pracoval v letech 1977 do roku 1985). Ten jí kromě základního hudebního vzdělání (hra na kytaru) v Základní umělecké škole předával své vlastní zkušenosti. Díky své práci se setkával s mnoha nadanými umělci, které byly nejen jemu inspirací. Jako zapálený hudebník byl tak pro ní velkým vzorem.

Již od 15 let nahrávala Zuzana Navarová písně v již zmíněném rozhlasovém studiu Jednota. Kromě lidových písní to byla i její vlastní tvorba. Tyto prvotní nahrávky byly vydány na albu pod názvem *Dávný příběh* až v roce 2011.

V roce 1976 až 1978 zpívala a hrála ve skupině Výlety v rodném Hradci Králové. Skupina Výlety se zaměřovala na folkovou hudbu. Právě s touto kapelou začala vystupovat Zuzana Navarová veřejně. Úspěchem bylo jejich společné vystoupení na finále Porty v roce 1978, těsně před jejím odchodem ze skupiny, kvůli vysokoškolskému studiu.

Zuzana Navarová ještě v tomto svém životním období nesnila o kariéře zpěvačky. Jejím snem bylo stát se pouze instrumentalistkou.

¹⁵ Rozhlasové studio Jednota v Hradci králové fungovalo, jako jedno z mnoha v tehdejší Československu v letech 1923-1992. Československý rozhlas a jeho jednotlivá studia se rozpadla rozdělením federace na Český a Slovenský rozhlas.

6.2 Vlivy latinsko-americké hudby

Zuzana Navarová se v roce 1980 za doby svého studia češtiny a španělštiny na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy setkala s Vítem Sázavským a Zdeňkem Vřešťálem, se kterými v roce 1981 založila skupinu Nerez. Až během let 1982 a 1983 začali společně psát písně pro skupinu Nerez.

V září 1982 po vítězství na finálovém kole Porty v Plzni odjíždí na půlroční stáž na Kubu, která se stala jejím dalším inspiračním zdrojem. Zahraniční pobyt Zuzany Navarové byl natolik zásadní, že prvky kubánské, španělské a latinsko-americké hudby¹⁶ začala včleňovat i do hudby Nerezu. Kromě klasických prvků hudebních žánrů salsy, bossa novy a jiných to byly i netradiční hudební nástroje, které jí pomohly dotvářet temperamentní hudební styl kubánců, tak jak je za doby své studijní stáže zažila.

Koncem let 80. se studovala také konzervatoř obor populární zpěv a při studiu aktivně vystupovala se skupinou. Od roku 1985 se začala věnovat hudbě profesionálně. Skupina Nerez aktivně fungovala v letech 1981 až do roku 1994. Vlivy latinsko-americké hudby na písně skupiny Nerez můžeme pozorovat už na jejich první studiové desce nazvané *Masopust* z roku 1986. Prvky latinsko-americké hudby jsou patrné ve skladbách *Samba v dešti* a *Tisíc dnů mezi námi*.

Po celou dobu 13 let skupiny Nerez se Zuzana Navarová aktivně zapojovala do tvorby textů a hudby písní, ve kterých můžeme postupem let pozorovat silnější vliv latinsko-americké hudby. Mezi používané nástroje na albu *Masopust* patří kromě klasických dále tamburína, lusky framboyanu, maracas, cabasa, cymbals, claves, rejže, cencerro, metalofon a darbuka. Na druhém albu *Ke zdi* to byly navíc nástroje jako triangel, Panova flétna, řehtačka, rolničky, chimes, cuíca a kastaněty ve spojení s klasickými nástroji jako je kytara, kontrabas, fagot, hoboj, lesní roh, saxofon, či trombon a křídlovka. Členové skupiny Nerez rádi kombinovali klasické prvky české muziky a prvky hudby cizí. Právě znalost hudby kubánské pomohlo k dokonalému propojení.

V roce 1992 vyšlo album *Caribe* Zuzany Navarové d. T. a Ivána Gutiérreze, které obsahuje španělské písně. Na toto albu se projevil nejvíce zájem Zuzany Navarové d. T. o tento styl temperamentní hudby. Od roku 1994, kdy skupina Nerez ukončila své působení, se dala Navarová d. T. na sólovou dráhu. Od té doby začala spolupracovat a vystupovat s Ivánem

¹⁶ Latinsko-Americká hudba pochází z Latinské Ameriky. Existuje mnoho stylů latinsko-americké hudby a některé z nich mají afroamerické kořeny.

Gutiérrezem. Písně však začala psát až na druhém albu se skupinou KOA. *Zelené album* z roku 2000, na kterém se výrazně autorsky podílela tak obsahuje více jak polovinu jejích písní.

Za éry spolupráce se skupinou KOA, která jí doprovázela na koncertech už se textově i hudebně Zuzana Navarová neorientovala jen na rytmy latinské-ameriky, ale opět se navrácí k prvkům lidové hudby. Propojení české, moravské lidové hudby a latinskoamerické hudby se držela až do své smrti.

7 O knize *Andělská počta*

Knihu textů Zuzany Navarové chtěla editorka *Andělské počty* vydat už v roce 2003, avšak Zuzana Navarová d. T. nepovažovala vydání takové knihy za nutný krok v její kariéře zpěvačky. A tak její texty k písním vyšly až v roce 2009 u vydavatelství HOST jako monografie.

Slavnostní představení knihy proběhlo 18. června 2009 v den nedožitých 50. narozenin Zuzany Navarové v Balbínově poetické hospůdce v Praze na Vinohradech. Byl zde přečten krátký úryvek z doslovu knihy, který napsala sama Hana Svatonovská. Knihu *Andělská počta* tehdy šampaňským pokřtila Dagmar Voňková a celou atmosféru dokreslovala hudba skupiny KOA.

Tato kniha, která je rozdělená do 7 částí včetně doslovu, je sbírkou textů a tak trochu i ukázkou života Zuzany Navarové od odchodu ze skupiny Nerez v roce 1994. První část obsahuje texty písní z alb *Skleněná vrba* (1999), *Zelené album* (2000), *Barvy všechny* (2001), *Jako Šantiděvi* (2003), *Koa* (2006) a *Dobře nám* (2008). Je zde celkem 33 písní, které jsou zde doplněny tematickými fotografiemi od Richarda Procházky. V další části knihy najdeme kapitolu s názvem *Miláčkové Zuzany Navarové*. Jsou to texty, které sama Navarová napsala v roce 2000 pro dnes již zaniklý kulturním časopis Neon. Najdeme zde 8 krátkých povídek o Věře „Kali „Bílé, Slávku Janouškovi, Václavu Koubkovi, o skupině Marsyas, Markétě Fišerové a Marku Ebenovi, Karlu Plíhalovi, Haně a Petru Ulrychovi a Dagmar Voňkové. 12 stran odhalující její zážitky s těmito umělci z dob jejího působení v Nerezu ale i vzpomínky na všední události života. Další kapitolou knihy je životopis Zuzany Navarové, který v krátkosti shrnuje její celoživotní tvorbu. Ten je doplněn o dva rozhovory pro Mladou frontu pořizenými v posledním roce jejího života. V těchto rozhovorech se otevřeně baví o začátcích své hudební kariéry, v nichž popisuje nejen spoluhráče s kapely ale také svou ranou tvorbu. Mimo jiné se zmiňuje v krátkosti o svém česko-kubánském manželství. Zajímavostí celé knihy jsou i tři uveřejněné dopisy po smrti Zuzany Navarové d. T. od Jana Rejžka, Viktora Preisse a Terezy Boučkové. Jako odlehčení je zde i článek hudebního kritika Pavla Klusáka, který shrnuje osobnost Zuzany Navarové a její tvorbu. Doslov knihy napsala dlouholetá přítelkyně Navarové, Hana Svatonová. Ta v doslovu podrobně rozebírá nejen její tvorbu ale Zuzanu Navarovou jako

osobnost. Doslov celou knihu uzavírá po textové stránce. Andělská počta mí však ještě jednu kapitolu a to část s fotografiemi Navarové. Ta obsahuje 22 fotografií.

8 Pohled hudebních osobností na Zuzanu Navarovou

K úplnému pochopení osobnosti Zuzany Navarové d. T. bylo nutné celý spis doplnit také o několik rozhovorů s blízkými lidmi. Ačkoliv se mi nepodařilo dohledat všechny osoby, se kterými bych se chtěla hovořit, nebylo mé pátrání bezvýsledné. Měla jsem možnost položit několik otázek lidem, kteří mi pomohli svými odpověďmi lépe pochopit tuto hudební osobnost.

Mezi oslovenými byly například písničkář Jarek Nohavica, česká animátorka Michaela Pavlátová, či dlouholetá kamarádka z branže Hana Ulrychová. Nemohla jsem zapomenout ani na Zuzaniny dlouholeté spoluhráče ze skupiny Nerez - Víta Sázavského a Zdeňka Vřešťála, kteří mi odpověděli na mé otázky. Svůj názor na Zuzanu Navarovou d. T. mi napsala i zpěvačka skupiny Toxique Klára Vytisková, dcera Jaromíra Vytisky, působící dlouhá léta v Nerezu. Během pátrání a shromažďování potřebných informací k sepsání této bakalářské práce jsem narazila na píseň Pumpa od skupiny Tři setry, která pod sebou měla napsaná jména **Padrůněk, Novák, Mejla, Navárová, Volek, Chladil, Zich**. Až po poslechnutí celé písně dojde člověku, že to není jen obyčejná píseň, ale vzpomínkový singl na mnoho výborných českých hudebníků. Tato skladba je živým důkazem, že i Zuzana Navarová je hudebním bohatstvím Čechů.

Ze všech odpovědí je patrné, že Zuzana Navarová byla tajemná osobnost, která si z lidské hlouposti dělala legraci. Tak si jí pamatují všichni, které jsem oslovila. Sama za svého života neodhalovala své soukromí a nikdy neřekla více, než bylo potřeba. Tohoto životního kréda se drží i dnes ostatní blízcí Zuzany Navarové d. T. Nikdo z mnou oslovených osobností mi neřekl více. A tak to má asi být. Zuzana Navarová d. T. byla naprosto výjimečnou osobností ať už jako výborná folková zpěvačka, autorka textů, či skladatelka.

Všechny rozhovory jsou přidány do příloh pod čísla 6 až 12.

9 Závěr

Zuzana Navarová za dobu svých 45 let života vytvořila velké množství kvalitních textů písní filmové hudby, ale také vdechla duši Nadaci Zuzany Navarové, která podporuje nadané hudebníky v jejich hudebních snahách.

Zuzana Navarová de Tejada dokázala skloubit mnoho hudebních stylů a prvků, které dotvořila do originální podoby. Její písně a hudba obecně je i po letech sledována hudebními odborníky a kritiky jako velmi kvalitní.

Za dobu shromažďování informací a pátrání po této výjimečné osobnosti jsem naprosto propadla jejímu tajemnému kouzlu. Na začátku se mi její hlas a texty nezdály ničím zvláštní. Postupně jsem se však zaposlouchala do důmyslně vytvořených hudebních aranžmá písní a textů plných šifer a poznala, o jaký hudební skvost vlastně jde. Krok po kroku jsem odkrývala další fakta o její práci během celého profesního života zpěvačky. Její inspirace hudbou Latinské-Ameriky, kterou si oblíbila, byla pro mne nečekaným objevem. Je až neuvěřitelné kam se nejprve se skupinou Nerez a později sama dostala v rámci koncertování. Nejen koncerty po zapadlých klubech v České republice ale také galakoncerty v zahraničí jako byla Kuba, Španělsko, či Německo. Po odchodu z Nerezu nastala pro Zuzanu Navarovou d. T. tvůrčí krize a dlouhou dobu nepsala ani texty ani hudbu. Její pozdější spolupráce s Ivánem Gutiérrezem jí vlila novou sílu do žil a začala aktivně tvořit hudbu a texty. Tentokrát už jen v duchu latinskoamerické hudby a posléze částečně také v duchu české lidové hudby. Po odchodu Gutiérreze působila se skupinou KOA se naplno chytla autorského žezla a napsala mnoho krásných textů. Její náhlá smrt v prosinci 2004 zasáhla mnoho lidí, a proto jsme mohli být svědky mnoha vzpomínkových akcí na její adresu. Od koncertů, knihy *Andělská počta*, či uvedení do síně slávy in memoriam při vyhlásování cen Akademie populární hudby. Největší pocty se jí dostalo od Nadace Život umělce, která nechala uložit její ostatky na Vyšehradském hřbitově po boku hvězd jako je Zita Kabátová, Karel Vlach, Zdeněk Dítě, Drahomíra Tikalova, či Richard Antonín Strejka.

Použitá literatura

Seznam použité literatury

VŘEŠŤÁL, Zdeněk. *Ne, Nerez nerezne*. 1. vyd. Praha: Galén, c2009, 209 s. Olivovníky. ISBN 978-80-7262-611-3

NAVAROVÁ, Zuzana. *Andělská pocta*. Vyd. 1. Brno: Host, 2009, 167 s. Olivovníky. ISBN 978-807-2942-671

Seznam použitých elektronických pramenů

Wikipedie, Zuzana Navarová. [online].

Dostupný z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Zuzana_Navarov%C3%A1

Zuzana Navarová[online]. Dostupný z WWW:<http://www.navarova.wz.cz/>

Zuzana Navarová[online]. Dostupný z WWW: <http://www.magrata.com/zuzana-navarova>

Zuzana Navarová[online]. Dostupný z WWW: <http://igalerie.cz/cs/music/pop-music/33-zuzana-navarova-spol-diskografie-discography>

Wikipedia,Ceny Zuzany Navarové[online].

Dostupný z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Cena_Zuzany_Navarov%C3%A9

Nerez[online]. Dostupný z WWW: <http://www.nerez.sk/>

Pocta Zuzaně Navarové[online].

Dostupný z WWW: <http://musicserver.cz/clanek/27981/Nerez-Klara-Vytiskova-Pocta-Zuzane-Navarove/>

Nerez - Pocta Zuzana Navarové[online].

Dostupný z WWW:[http://superstarshop.cz/obchod.php?prodej=311877-](http://superstarshop.cz/obchod.php?prodej=311877-nerez_pocta_zuzane_navarove)

[nerez_pocta_zuzane_navarove](http://superstarshop.cz/obchod.php?prodej=311877-nerez_pocta_zuzane_navarove)

Wikipedia,Radůza[online].

Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rad%C5%AFza>

Radůza[online]. Dostupný z WWW: <http://www.raduza.cz/oraduze.php>

Braxatorius[online]. Dostupný z WWW: <http://www.braxatoris.cz/news.php>

Jarek Nohavica[online]. Dostupný z WWW: <http://www.nohavica.cz/>

Javory[online]. Dostupný z WWW: <http://www.javory.cz/>

Dagmar Voňková[online]. Dostupný z WWW: <http://www.vonkova.cz/>

Bctaleapsa[online]. Dostupný z WWW: <http://bandzone.cz/bachtaleapsa>

Věra Bílá[online]. Dostupný z WWW: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18464>

Wikipedia, Vít Sázavský[online].

Dostupný z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%ADt_S%C3%A1zavsk%C3%BD

Wikipedia, Zdeněk Vřešťál[online].

Dostupný z WWW:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Zden%C4%9Bk_V%C5%99e%C5%A1%C5%A5%C3%A11

Wikipedia, Josef Kainar[online].

Dostupný z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Kainar

Wikipedia, Karel Plíhal[online].

Dostupný z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Pl%C3%ADhal

Wikipedia, Nerez[online].

Dostupný z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Iv%C3%A1n_Guti%C3%A9rez

Wikipedia, Marie Rottrová[online].

Dostupný z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Marie_Rottrov%C3%A1

Wikipedia, KOA[online]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Koa>

Wikipedia, Československý rozhlas[online].

Dostupný z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceskoslovensk%C3%BD_rozhlas

Wikipedia, Latinskoamerická hudba[online].

Dostupný z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Latinskoamerick%C3%A1_hudba

Video prameny

http://www.youtube.com/watch?v=-YzD5Nzh_DM

<http://www.youtube.com/watch?v=KDgJqw92byA>

<http://www.youtube.com/watch?v=w-12SZzUj-A>

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10123231429-raduza-pujdu-kam-chci/>

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1124730930-mezi-proudy-crescendo/30123633377-crescendo/?broad=203+512+12012%2F0010>

<http://www.youtube.com/watch?v=vP-nWcMnE8M>

Resumé

Zuzana Navarová during his 45 years of life created a large number of quality lyrics, music, whatever the songs or movies but also inspired soul Zuzana Navarova Foundation, which supports talented musicians in their musical endeavors. Zuzana Navarová de Tejada was able to combine many musical styles and elements that underlined the creative to the original form. Her songs and music in general, even after many years been considered music experts and critics as a very high quality. After retiring from stainless occurred for Susan T. Navarova house creative crisis for a long time or did not write lyrics or music. Her later collaboration with Iván Gutiérrez her new strength poured into her veins, and began once again actively making music and lyrics. This time, just in the style of Latin-america and later partly in the spirit of folk music. Her sudden death in December 2004 struck many people, so we could be witnessing many memorial events in her address. From concerts, books "Andělská Počta" or putting into the Hall of Fame posthumously in announcing pricing Academy of Popular Music. The biggest accolades it received from the Young Artist Foundation, which had saved her remains at the Vyšehrad Cemetery.

Soupis příloh

Příloha č. 1: Diskografie

Příloha č. 2: Seznam autorských písní

Příloha č. 3: Seznam písní, na kterých se autorky podílela

Příloha č. 4: Text písně Čert ví proč

Příloha č. 5: Fotodokumentace

Příloha č. 6: Rozhovor s Jarkem Nohavicou

Příloha č. 7: Rozhovor s Michaelou Pavlátovou

Příloha č. 8: Rozhovor s Vítem Sázavským

Příloha č. 9: Rozhovor se Zdeňkem Vřešťálem

Příloha č. 10: Rozhovor s Hanou Ulrychovou

Příloha č. 11: Rozhovor s Klárou Vytiskovou

Příloha č. 12: Rozhovor se skupinou Tři setry ohledně písně Pumpa

Příloha č. 1: Diskografie

- Záznam živých nahrávek z Porty roku 1983
- *Dostavník 21* (SP)- Tisíc dnů mezi námi a Za poledne
- Nahrávka z koncertů folkových skupin (Litvínov1983)- obsahuje píseň *Tisíc dnů mezi námi*
- *Dostavník 2* (MC)- obsahuje píseň Za poledne
- *Imaginární hospoda* s Karlem Plíhalem a Slávkem Janouškem
- Nerez: album *Masopust*
- Nerez: album *Na vařený nudli*
- Nerez: album *Ke zdi*
- Nerez: album *Co se nevešlo* (MC)
- Zuzana Navarová album *Caribe*
- Záznam z festivalu *Vivat Vita 1993*
- *Morytáty a balady*
- Nerez: album *Stará láska Nerez a vy*
- Nerez: album *Nerez v Betlémě*
- *Nerez - antologie*: znovu vydaná alba *Masopust*, *Na vařený nudli* a *Ke zdi* (+bonusy)
- Zuzana Navarová album *Tres*
- Album s písněmi pro děti *Sloni v porcelánu I.*
- Zuzana Navarová d. T. & Ivan Gutiérrrez& KOA: album *Skleněná vrba*
- Zuzana Navarová d. T. & Ivan Gutiérrrez& KOA: album *Zelené album*
- Nerez: album *Co se nevešlo (pozdní sběr)*
- Nerez: album *Nej nej nej*
- Písně pro Marii Rottrovou pro album *Podívej*
- Spolupráce na albu *Andělové z nebe* písničkářky Radúzy
- Zuzana Navarová d. T. & KOA: album *Barvy všechny*
- Zuzana Navarová d. T. & KOA: album *Šantidévi*
- Spolupráce na albu Karla Plíhala *Nebe počká*
- Zuzana Navarová d. T.: album *Smutkům na kabát*
- Písně Zuzany Navarové d. T. na albu *Do posledního dechu* Zdeňka Vřešťála

- Nerez: album *..a bastafidli!*
- Album *Nerez 1982- Neřež 2007* Víta Sázavského obsahující 3 písně Zuzany Navarové d. T.
- Album *Modlitba pro Zuzanu Navarovou* věnované Zuzaně Navarové d. T.
- Album *Koa* skupiny KOA obsahující 3 písně Zuzany Navarové d. T.
- Album *Pocta Zuzaně Navarové*, které nazpívali členové Nerezu a Klára Vytisková
- Album *Dávný příběh* v produkci Víta Sázavského a Zdeňka Vřešťála

Příloha č. 2: Seznam autorských písní

Celkem 49 písní, které jsou jak po melodicky, tak textově jen Zuzany Navarové.

Písně od roku 1984 až do roku její smrti, včetně písně Dolce Vita, která nebyla nikdy vydána na žádném CD Zuzany Navarové.

A deus	Naboso
Andělská	Načerno
Asi se ti..	Nespi a vstaň
Bolero	O samotě
Bossa ma s fouska	Ochún
Cesta dom´	Orlice
Dnes nefouká vítr, miláčku	Piráti
Do nebes	Písmenka
Dolce vita	Podívej se do mě
Gatě	Pokojný a jasný
Gautama	Pozdě na večeri
Hele	Pro labutě
Hrajou smyčce	Rosa
Hrr na ně	Somrkálka- blues
Indiánská	Svátek má Žofie
Jestřábovi	V buši
Johanka z parku	Valčík Vřelé díky z pupku
Ke zdi	Za poledne
Klobouk	Zatím hodně pus
Kočky	Zelí a prejt
Koleda	
Lajla tóv	
Lišaji	
Mami, já vodu nechci	
Marie	
Malování	
Na zdraví	

Příloha č. 3: Seznam písní, na kterých se autorky podílela

Celkem 19 písní, na kterých se podílela buď textem či melodií.

Bohyně míru (Z. Navarová, F. Raba, M. Bihári, O. Khaouj, C. Caller/ Z. Navarová)

Radůza, Z Cestou do Jankovic (Radůza/ Zuzana Navarová)

Červený kamínek (maďarská lidová píseň/Zuzana Navarová)

Do afriky (Radůza/ Radůza, Zuzana Navarová)

Kytička (Zdeněk Vřešťál/ Zuzana Navarová)

Leden, je leden (Radůza/ radůza, Zuzana Navarová)

Masopust (Zuzana Navarová, Vít Sázavský/ Zuzana Navarová)

Mladá Boleslav (Z. Navarová/ Radůza, Z. Navarová, Chaker Khaouj)

Námořnická (Iván Gutiérrez/ Zuzana Navarová)

Na vařený nudli (Vít Sázavský/ Zuzana Navarová)

Naruby (Zdeněk Vřešťál/ Zuzana Navarová)

Nechod' nikam (Zuzana Navarová/ Iván Gutiérrez, Zuzana Navarová)

Přivázali koně (Maďarská lidová píseň/ Zuzana Navarová)

Rozpravy (Sebastian Krajewski/ Agnieszka Osiecko, Zuzana Navarová)

Samba v dešti (Zuzana Navarová, Vít Sázavský/ Zuzana Navarová)

Stojánky na svíčky (Zdeněk Vřešťál, Vít Sázavský/ Zuzana Navarová)

Taši déle (Zuzana Navarová/ Zuzana Navarová, Iván Gutiérrez)

Tracyho tygr (Zuzana Navarová/ Zuzana Navarová, Iván Gutiérrez)

Valentýna (František Raba/ Zuzana Navarová)

Příloha č. 4: Text písně Čert ví proč

Autor textu je Tomáš Belko Petr Ostrouchov autorem Hudby.

Čert ví proč

1. Kdo snídá špek a tlustě si ho krájí
Kdo pořád slídí a nic nechce najít
Kdo usne jenom když má v dlani minci
Kdo z hlavy má jen stojan na čepici...
Přítom v nebi chtěl by housle hrát,
ten bude v pekle bubnovat.

Kdo vždycky pro nic a za nic ztropí povyk
Kdo pořád mluví a nic nevysloví
Kdo za dvě zlatky vyměnil by duši
Kdo hlavu má jen na nošení uší
A přítom v nebi chtěl by housle hrát,
ten bude v pekle bubnovat

Ref.:Nekrmte čerty, co krčí v křoví
Stejně vám nikdy, nikdy neodpoví
Proč svět je jako kolotoč
A jenom řeknou: „čert ví proč“

2. Kdo ze všech dveří poníženež couvá
Kdo kozí nohu pod peřinu schoval
Kdo v hlavě nemá a má pořád v gatích
Kdo se ti směje, když jsi srdce ztratil
A přítom v nebi chtěl by housle hrát,
ten bude v pekle bubnovat

Nekrmte čerty, co se krčí v křoví
Stejně vám nikdy, nikdy neodpoví
Proč svět je jako „čert ví proč“

Příloha č. 5: Fotodokumentace

Foto č. 1- Kostým od Magdalény Nechalové pro speciální koncertní šňůru po Španělsku.

Foto č. 2- Fotografie skupiny Nerez ve složení Vřešťál, Sázavský, Navarová, Vytiska a Bratrych.

Foto č. 3- Fotografie skupiny Nerez ve složení Vytiska, Navarová, Vřešťál a Sázavský.

Foto č. 4- Amatérská fotografie z televizního pořadu, kde vystoupila skupina Nerez.

Foto č 5- Fotografie s koncertu se skupinou KOA.

Foto č. 6- Obal k CD *Dávný příběh* z roku 2011.

Příloha č. 6: Rozhovorr s Jarkem Nohavicou

Dobrý večer pane Nohavica.

Píši Vám s prosbou o pár informací o osobnosti Zuzana Navarová, se kterou jste se několikrát setkal na Portě a též jste s ní a skupinou Nerez spolupracoval.

Píšu o Zuzaně Navarové bakalářskou práci a názory hudebních osobností, které s ní spolupracovali, mi mohou pomoci.

Chci se o ní dozvědět, co nejvíce. Jaká byla osobnost, jaká byla její práce atd.

Jaké jsou vaše vzpomínky na ní? Jak jste jí vnímal? Jak jí hodnotíte s odstupem času.

Zkrátka všechny možné sebemenší vzpomínky a maličkosti, které mi pomohou vylíčit Zuzanu Navarovou takovou, jaká ve skutečnosti byla.

Pokud byste byl ochoten se mnou spolupracovat, odpovědět mi na pár otázek, či sám napsat, co Vás při vyslovení jejího jména napadne, budu Vám zavázána.

Předem děkuji za odpověď

Odpověď:

Vážená Šárko, jsem moc rád, že píšete práci o Zuzaně Navarové, kterou považuji za jednu z nejlepších písničkářek 20. století u nás. Těším se, až práci dokončíte a moc rád si ji přečtu. Pokud se k ní tedy dostanu.

Musím Vás ale zklamat. Příliš Vám nepomohu. Se Zuzanou jsme se samozřejmě znali, několikrát jsme spolu i koncertovali, ale netroufám si jakkoliv hodnotit ji nebo její práci. Tak blízko jsme k sobě neměli

Pro mne byla a zůstává největší českou písničkářkou mých časů. Mám její písně rád a i po letech je s chutí poslouchám. A některé si i v soukromí zahraju.

.Mám ale pro vás tip. Kamarád Karel Plíhal s ní několikrát natáčel, dokonce účinkovala na jeho desce, byli blízkými kamarády, určitě by vám pomohl více.

Obrat'ete se na něj.

Zdravím a držím palce

Jarek Nohavica

Příloha č. 7: Rozhovorr s Michaelou Pavlátovou

Dobrý den paní Pavlátová.

Píši bakalářskou práci o Zuzaně Navarové.

Jedna z kapitol mé práce je věnována i filmové tvorbě. K vašim dvěma animovaným filmům vytvořila hudbu a já bych se na vaši spolupráci chtěla zeptat. Jak jste se dostaly do spojení a posléze k vzájemné spolupráci.

Jaké máte na tuto hudební osobnost vzpomínky a jaká podle Vás Zuzana Navarová byla? Byla bych moc ráda, kdybyste mi prostřednictvím e- mailu odpověděla na těchto pár mých prvotních otázek, či sama napsala své vzpomínky a zážitky s ní.

Předem děkuji za Vaši odpověď

Odpověď:

Dobry den,

To je hezke, ze pisete o Zuzane. Moc vám ale asi nepomůžu, tak moc jsme toho spolu neprožily a taky mám asi blbou paměť a je to dávno.

Je těžké si vzpomenout, jak jsem k Zuzaně přišla. Nejspíš přes Vítka Sázavského, ale tehdy jsme se nějak znali všichni. Myslím, že jsem požádala o hudbu k filmu Křížovka jeho a on to ihned pojal, že bude hudbu dělat se Zuzanou. Nijak se mě neptali, co si představuju (nejspíš jsem tehdy ani nebyla moc schopná to sama popsat), věděli si rady hned, dokonce jsem ani nebyla ve studiu, když hudbu nahrávali (což je pro mě dnes nepochopitelné).

Vzpomínám si, že jsem nejdřív nebyla úplně nadšená, že hudba je téměř výhradně vokální, to tak ale bývá, že v hlavě jako režisér slyšíte něco jiného, než dostanete. Ale pak jsem byla moc ráda.

Naše spolupráce pokračovala i s dalším mým filmem Řeči, řeči, řeči. Tam už jsme si více povídali předem, vymýšleli zvukovou barevnost jednotlivých “bublin”, které se ve filmu objevují, byla jsem tentokrát přítomná i při nahrávání hudby. Je trochu těžké oddělit v mých vzpomínkách práci Zuzana od práce Vítka, nevím kdo co vymýšlel, byli prostě hudební tým.

Zuzana mi imponovala tím, jak je milá, připravená, profesionální, pohotová. Byla v té době pro mě hvězda, hudba Nerezu se mi moc líbila.

Pak jsme se setkaly už jen jednou, po pár letech, kdy mi sama přinesla své nové nahrávky,

kdyby se mi třeba hodily k práci, měla už krátké vlasy, moc jí to slušelo...no a pak už odešla jinam.

Jak vidíte, moc osobních vzpomínek na Zuzanu nemám, což je mi líto, ale v srdci jí chovám a moc mě její smrt zasáhla. Byla prostě skvělá.

Mějte se hezky, Michala P.

Příloha č. 8: Rozhovor s Vítem Sázavským

Vaše první setkání proběhlo na jedné dámské párty v Praze, kde se Vám a Zdeňku Vřešťálovi Zuzana Navarová tak trochu předváděla. Pak už jste si byli bližší a bližší. S dnešním odstupem můžete říct, jaká Z. Navarová byla. Jakou měla povahu? O Vás na ní zaujalo. Čím tolik imponovala ostatní?

Zuzka byla strašně chytrá. A veselá. Byla s ní sranda. Neměla ráda blbce :-). Hodně jsme se spolu nasmáli... Myslím, že imponovala – krom svých hudebních schopností taky jakýmsi svým pěstovaným „tajemstvím“ – že na sebe neprozradí úplně všechno.

Jaké byly vztahy v Nerezu. Nahlédla jsem do seznamu jejích písní a samozřejmě i těch „nerezáckých“, Zuzana Navarová měla písně jak tvořené s Vámi tak i s panem Vřešťálem. Byl jeden z Vás dvou větší „oblíbenec“ (ohledně tvorby písní) nebo jste všichni tři v Nerezu tvořili trojici sobě rovných lidí?

Jasně, víceméně vyrovnaná trojice. Taky jsme se hádali, pak to třeba chvílku bylo dva proti jednomu, ale aspoň nemohl nastat pat :-)

Z. Navarová díky své zahraniční stáži dostala do skupiny i netradiční hudební nástroje. Byly pro Vás něco, co jste nikdy nechtěl? Nebo jste od začátku chtěl vytvořit písničky s jejich využitím, protože posléze se staly neodmyslitelnou součástí každé vaší (nerezácké) písně.

Nás všechno to neobvyklé velmi přitahovalo. Vždyť to bylo poznávací znamení kapely...

Měli jste někdy jako skupina problémy se slávou a oblíbeností u lidí? A jak se popřípadě u vás jako u skupiny projevovala.

My nikdy zase až tak slavní nebyli, však jsme nehráli pro masy a v televizi jsme byli jen výjimečně. Občas si někdo řekl o podpis a to bylo celé.

Byly někdy u Z. Navarové nějaké problémy patrné?

Nemyslím...

Co bylo důvodem k rozpadu skupiny Nerez. Byla to vážně únava, která se po letech společného hraní dostavila, jak říkala Z. Navarová? Nebo to byla touha po tom jít každý svou cestou?

Obojí je jistě pravda. Je to hodně dávno a já si to ani už podrobně nevybavuji.

Všechny hudební osobnosti se o smrti Zuzany Navarové vyjadřují jako o velké ráně z čistého nebe. Přišla náhle a vzala si tak talentovanou zpěvačku. Všechny tato

událost zasáhla. Jak tenkrát tato zpráva zapůsobila na Vás a jak jí vnímáte s odstupem času, kdy jste starší a můžete na tuto událost koukat jiným pohledem.

Dnes i tehdy – něco, na co si nejdě tak docela zvyknout. Jak je ten svět nespravedlivý..

Všiml jste si někdy, že po rozpadu Nerezu Zuzana Navarová už nikdy neměla ten zvučný křik, který v mnoha „nerezáckých“ skladbách použila? Proč si myslíte, že už se nikdy ve svých písních nerozkřičela (a že to u posledních dvou CD se skupinou KOA v některých skladbách šlo).

To mě nikdy nenapadlo. Snad je to tím, že po Nerezu psala písně trochu jiného typu.

Se skupinou Neřež, se kterou teď vystupujete spolu se Zdeňkem Vřešťálem a občas zahrajete i písně Z. Navarové. Je to ze zvyku, že jsou to krásné písně nebo jako upomínka Zuzany Navarové, kterou si tak nevědomky připomínáte?

Samozřejmě z obou důvodů. A Zuzanu připomínáme naprosto vědomky!

V čem jste viděl kouzlo tvorby Zuzany Navarové. Bylo její nadšení pro orientální hudební nástroje, které tak ráda zapojovala do písní. Její způsob interpretace...atd?

Jednak byla originální autorka, především textařka. Nálady, barvy, pocity. A zpěvačka – ačkoli nevládla velkým hlasem, dokázala s ním neobyčejně vynalézavě nakládat. A jsme zase u toho již zmiňovaného tajemství ...

Otázky k vaší spolupráci jen se Z. Navarovou:

Se Zuzanou Navarovou (podle mých informací) jste tvořili hudbu k animovaným filmům Michaely Pavlátové. Kdo byt tenkrát požádán paní Pavlátovou o vytvoření hudby. Vy, nebo Zuzana Navarová?

To už si vážně nepamatují...

A jak se Vám na tomto projektu s ní pracovalo.

Bylo to hlavně zábavné – ta práce nebyla nijak zásadní, pár hudebních čísel na malé ploše.

Ale rádi jsme to vyzkoušeli a hodně jsme se vyblbli.

Příloha č. 9: Rozhovor se Zdeňkem Vřešťálem

Vaše první setkání proběhlo na jedné dámské párty v Praze, kde se Vám a Vítu Sázavskému Zuzana Navarová tak trochu předváděla, jak jste psal v knize „Ne nerez nerezne“. Pak už jste si byli bližší a bližší. S dnešním odstupem můžete říct, jaká Z. Navarová byla. Jakou měla povahu?

Zuzana byla výjimečně inteligentní žena, si právě díky své inteligenci mohla dovolit dělat legraci ze všech hlupáků – a že jsme jich tenkrát potkali! Ti lidé to kolikrát ani netušili, jak se Zuzana dobře baví... Bylo to někdy opravdu velice zábavné, ale nikdy zlomyslné!

Jaké byly vztahy v Nerezu. Nahlédla jsem do seznamu jejích písní a samozřejmě i těch „nerezáckých“ a Z. Navarová na některých deskách měla písně s panem Sázavským a pak jich také mnoho složila s vámi (Nebo místě začínající na písmena NA, kde jste se doplňovali). Z těchto faktů mě napadá otázka, s kým lépe vycházela, nebo byly vztahy mezi vámi ve skupině rovnocenné?

Naše vztahy byly rovnocenné. Na začátku jsme my dva asi 14 dnů „chodili“, ale pak jsme si řekli, že lepší bude muzika... Teprve s dlouhým odstupem musím dát Zuzaně za pravdu, lidé, kteří spolu chtějí něco tvořit, by spolu neměli žít. Ještě k autorství písniček. Autory byli u Nerez Zuzana a já, Vítek Sázavský se stal spoluautorem pouze tehdy, když jsme my dva uznali, že jeho aranžérský přínos do charakteru písně byl natolik zásadní, že jsme ho mohli považovat za spoluautorství.

Z. Navarová díky své zahraniční stáži dostala do skupiny i netradiční hudební nástroje. Byly pro Vás něco, co jste nikdy nechtěl? Nebo jste od začátku chtěl vytvořit písničky s jejich využitím.

To bylo velmi zábavné a vůbec jsme se použití exotických nástrojů nebránili! Naopak, každý z nás se naučil nějaké sóličko nebo něco zajímavého na některý z těchto nástrojů a ono to pak vypadalo, že hrajeme virtuosně na všechno, co nám přijde pod ruku. Tak to samozřejmě nebylo. Jen jsme ty nástroje používali efektivně a efektně.

Měli jste někdy problémy jako skupina problémy se slávou a oblíbeností u lidí? A jak se popřípadě u vás jako u skupiny projevovala.

Ne, neměli. Byli jsme velice spokojeni se stavem naší popularity. To znamená, že na nás chodilo docela dost lidí, prodávalo hodně desek, ale mohli jsme svobodně chodit po ulici bez otravných nájezdů fanoušků. Dodnes si to užívám, jít svobodně po ulici a nemuset se

každých pět minut podepisovat, hlídat sám sebe s pocitem, že se na mně stále někdo dívá. To se nám nestávalo. S oblibou jsem říkali, že „tancujeme tak rychle, jak se nám líbí...“

Byly někdy u Z. Navarové nějaké problémy patrné?

nevím, jaké problémy myslíte. Ale z popularity měla především velkou legraci.

Co bylo důvodem k rozpadu skupiny Nerez. Byla to vážně únava, která se po letech společného hraní dostavila, jak říkala Z. Navarová? Nebo to byla touha po tom jít každý svou cestou?

Únava i touha jít vlastní cestou. Vždycky jsme se při vzniku nových písní hádali. Pak jsem začali hrát velké koncerty a už jsem se hádat přestali. Zkončilo vzrušení z tvorby a přišla rutina.

Všechny hudební osobnosti se o smrti Zuzany Navarové vyjadřují jako o velké ráně z čistého nebe. Přišla náhle a vzala si tak talentovanou zpěvačku. Všechny tato událost zasáhla. Jak tenkrát tato zpráva zapůsobila na Vás.

Šel jsem po ulici a tu zprávu jsem se dozvěděl po telefonu od kamaráda. Pak začali telefonovat novináři a první, co je zajímalo bylo, na co umřela Zuzana. Aby měli pořádný titulek. A byli to i novináři, kterých jsem si do té doby vážil. Žijeme v době médií a je to hnus!

Všiml jste si někdy, že po rozpadu Nerezu Zuzana Navarová už nikdy neměla ten zvučný křik, který v mnoha „nerezáckých“ skladbách použila? Proč si myslíte, že už se nikdy ve svých písních nerozkřičela (a že to u posledních dvou CD se skupinou KOA v některých skladbách šlo).

To opravdu nevím, proč Zuzana ne zvolila jednu pěveckou techniku a použila nějakou jinou...

Se skupinou Neřež, se kterou teď vystupujete spolu s Vítkem Sázavským a občas zahrajete i písně Z. Navarové. Je to ze zvyku, že jsou to krásné písně nebo jako upomínka Zuzany Navarové, kterou si tak nevědomky připomínáte?

My ty písničky máme dodnes rádi. Prostě se povedly a rádi je hrajeme. každý se raději pochlubí, než aby ukazoval něco, co se zrovna nepovedlo. A se Zuzanou se to povedlo.

V čem jste viděl kouzlo tvorby Zuzany Navarové. Bylo její nadšení pro orientální hudební nástroje, které tak ráda zapojovala do písní. Její způsob interpretace...atd?

Byla v tom určitě její nenapodobitelná interpretace. A taky fakt, že jsme byli vlastně takový autorský „manželský“ trojúhelník, jeden se předváděl před druhým a ten tře je chtěl

trumfnout, každá písnička byla jiná. A hlavně jsme nepoužívali takové nástroje, které by použil každý. Rockové písně bez bicích – přitom je tam každý slyšel a říkal: to by byl terve nářez, kdybyste měli pořádné bubny. A my je neměli. Tím pádem si tam každý mohl domyslet něco jiného – a o to přece jde, ne? Lepší trocha tajemství, než sprostá nahota...

Napsal jste knihu *Ne nerez nerezne* (výjimečná kniha a já osobně jí zhltdla během dvou večerů.), ve které popisujete tak trochu duo Vřešťál&Sázavský, tak trochu Nerez a tak trochu to co bylo potom. Jak u Zuzany Navarové tak u Vás s Vítkem Sázavským. Ale přesto jste neodhalil nic, co se do takových typů knih píše. To co vedlo k rozpadu skupiny, co se stalo se Zuzanou Navarovou (ptám se na to přesněji výše v otázkách). Co bylo tedy záměrem sepsání této knihy.

Chtěl jsem si ten náš muzikantský život trochu srovnat. S nápadem přišel pan Dr. Luboš Houdek z vydavatelství Galén. Bylo to hezké vzpomínání!

Příloha č. 10: Rozhovor s Hanou Ulrychovou

Vím, že jste se Zuzanou Navarovou seznámili během její kariéry ve skupině Nerez.

Jaký na Vás dělala dojem, když jste jí poprvé slyšela zpívat, když jste jí viděla poprvé

.

Se Zuzanou jsem se seznámila na podzim r. 1984 při společné cestě s tehdejší výpravou ÚV SSM na setkání mládežnických svazů v kubánské Havaně. Sdílely jsme spolu v hotelu jeden pokoj – a hned jsme se spřátelily, užily jsme si spoustu legrace. Tehdy ještě neměl Nerez vydané ani LP, přesto mě Zuzaniny písničky na první poslech zaujaly. Ihned po návratu z Kuby jsem zašla na jejich koncert – a pak už jsme na Zuzanu chodila pravidelně, kdykoli přijela do Brna a samozřejmě jsme se až do konce jejího života stýkaly osobně.

Jen málo lidí si Zuzana Navarová pustila k tělu tak říkajíc, Měla výjimečnou osobnost a mě by zajímalo, jak byste ji charakterizovala vy.

Myslím, že každý člověk, který je „osobnost“, jak uvádíte, si nepustí k tělu příliš mnoho lidí. Zuzana byla přemýšlivá, v něčem hodně introvertní, měla nezapomenutelný a štiplavý smysl pro humor, který se vůbec nevylučoval s její mimořádnou laskavostí a empatií, se kterou přistupovala k druhým.

Díky Portě v Plzni a jiným veřejným vystoupením se Zuzana Navarová dostala do povědomí širší veřejnosti. Čím tenkrát podle Vás zaujala tak široké spektrum lidí?

Zcela určitě autorskou i pěveckou originalitou – do té doby se v našich podmínkách nedostaly do povědomí tak výrazné autorské ženské osobnosti (s čestnou výjimkou Zuzany Michnové a Dáši Voňkové). I když – troufnu si říct, že ty jinotajné texty z období Nerezu přitahovaly i spoustu snobů a rádoby intelektuálů – já osobně považuji za nejlepší část Zuzaniny tvorby tu pozdější, která je jasná, ba možno říci až průzračná – aniž by rezignovala na textařskou a muzikantskou kvalitu.

Zuzana Navarová odešla náhle a mnoho lidí dodnes nechápe tento nespravedlivý skonc tak nadané zpěvačky. Jak tenkrát zasáhla její smrt Vás? A jak to vnímáte s odstupem času, že tak úžasná hudební osobnost (a že je jich dnes opravdu málo) odešla.

Nevím, co myslíte tím „nespravedlivým skoncem“. Smrti je přece součástí života. I smutek kolem odchodu.

Její text už od působení Nerezu měli vždy svůj hlubší význam, který byl čitelný z textu. Její umění hrát na pestrou škálu hud. nástrojů byla obdivuhodná. Zejména její multiinstrumentalismus byl obdivuhodný. Co Vás na ní nejvíce imponovalo? To

jak umí zpívat a hrát, či její umění složit písně, které vyjádří mnoho a přeci jen si zachovávají jisté kouzlo tajemnosti.

Jak jste sama řekla – byla to komplexní osobnost, nemohu vyvýšit jednu z věcí na úkor druhé.

Příloha č. 11: Rozhovor s Klárou Vytiskovou

Váš otec, pán Vladimír Vytiska byl členem skupiny Nerez od roku 1982 do roku 1991. Jak jste v době svého dětství vnímala skupinu Nerez a Zuzanu Navarovou.

Pamatuji se, že byl táta pořád někde na turné, měli toho tenkrát opravdu hodně. Ale vím, že když hráli někde v Praze brával mě táta s sebou.

Znala jste Zuzanu Navarovou osobně? A jaký na Vás měla popřípadě vliv. Jak po lidské tak hudební stránce.

Jistě, Zuzana nás navštěvovala i po tom co Nerez přestal fungovat. Zuzana byla jedním z důvodů, proč jsem začala zpívat, neskutečně mě fascinovala. Znala jsem jako dítě všechny písničky Nerezu nazpaměť.

Byla nebo je pro vás hudba Zuzany Navarové inspirací?

Byla pro mě velkou inspirací. Jako dítě jsem poslouchala hlavně dva vinyly - Nerez a pak výběr toho nejlepšího z Motownu, což byl třeba Stevie Wonder, Diana Ross nebo Marvin Gaye. Tohle všechno mě inspirovalo dohromady.

Jen málo lidí si Zuzana Navarová pustila k tělu tak říkajíc, Měla výjimečnou osobnost a mě by zajímalo, jak byste ji charakterizovala vy.

Na takovou otázku bych nerada odpovídala, přece jen jsem byla dítě a vnímala jí jako vzor.

V roce 2009 se uskutečnili 4 koncerty k počtě Zuzany Navarové, ze kterých pak později vzniklo stejnojmenné album. Jak jste se k tomuto projektu se svou skupinou Toxique dostala.

Oslovili mě Zdeněk Vřešťál a Vít Sázavský, zřejmě proto, že jsem dcerou svého táty.

Jaké zážitky jste si z tohoto výjimečného projektu odnesla a jak se Vám písně Navarové zpívaly.

Byla to velká zkušenost! Nebylo to jednoduché, hlavně kvůli tomu, že většina fanoušků nechce slyšet vás, ale Zuzanu. Pojala jsem to po svém, podle mě ani nebyla jiná cesta...

Zuzana Navarová zpívala nejdříve ve skupině Nerez a posléze s Ivanem Gutiérrezem na sólové dráze. Jaká hudební tvorba se Vám osobně více zamlouvala.

K Nerezu mám silný vztah, hlavně proto, že byl díky tátovi intenzivní součástí mého dětství. Ale měli jsme doma desky z celé Zuzaniny tvorby a třeba píseň Námořnická s Ivanem Gutiérrezem byla jednou z mých nejoblíbenějších.

Příloha č. 12. Rozhovor se skupinou Tři sestry ohledně písň Pumpa

Dobrý večer.

Píši bakalářskou práci o Zuzaně Navarové d. T. a hledám a sháním informace, které bych do své práce mohla zařadit.

Narazila jsem i na vaši píseň Pumpa, ve které se zpívá "Zuzana N." a o dalších hudebních osobnostech, které už zemřeli.

Mě by zajímalo, proč tato píseň vznikla.

Co vás k tomu vedlo. A proč se v písni zpívá zrovna o Zuzaně Navarové.

Zda je to náhoda, či záměrně vybraná osobnost, se kterou jste jako skupina měli, co do činění.

Budu velice ráda, když mi na pár mých otázek odpovíte.

Odpověď:

Boulevard of Broken Dreams, (watercolor on cardboard, 1984), a Gottfried Helnwein reinterpretation of the Edward Hopper painting Nighthawks.

vysvětlím přílohy a odkazy:

píseň vznikla inspirací z Helnweinova díla a povídky Stephena Kinga A víte, že tam mají pekelně dobrou kapelu?

Zuzana N. pár týdnů před vznikem písň zemřela a tudíž se ocitla ve společnosti starých legend jako "nováček".

Jinak Zuzana N. jakožto intelektuálka se zálibou ve španělském folku se s námi nikdy hudebně neprotla.

Fan

Tři sestry, Synové výčepu